کرێکارانی جیهان یەکگرن!

پێشڕەو

ئۆرگانی کۆمیتەی ناوەندی کۆمەڵە (ڕێکخراوی کوردستانی حیزبی کۆمۆنیستی ئێران)

دەورەی دووەهەم- ژمارە ٤١٣-نیوەی دووەهەمی سەرماوەز ١٣٩٩-دێسامبر٢٠٢٠

دیسان نەبەردی سەرشەقام لە ٧٠ شاری فەڕانسە

ل٤

ڕاگەیاندنی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی کۆمۆنیستی ئێران بە بۆنەی ١٦ی سەرماوەز ڕۆژی خوێندکار (١٣٩٩)

وتەیەک سەبارەت بە کوژرانی مۆحسێن فەخری زادە، کارناسی نەتۆمیی کۆماری ئیسلامی

ل٤

بەرەو نەمانی یەکجاریی توندوتیژی دژبە ژنان ل٥

ڕاپۆرتی بەڕیوە چونی پلێنۆمی هەشتەمی کومیتەی ناوەندی کۆمەڵە

هەلبژێردراوی کونگرەی ١٧

کۆمەڵە و ئاسۆی بزوتنەوەی سوسیالیستی لە کوردستان

ووتوێژی رادیو دیالوگ لە گەل ئیبراهیم عەلیزادە

بەشی سێهەم ل٦

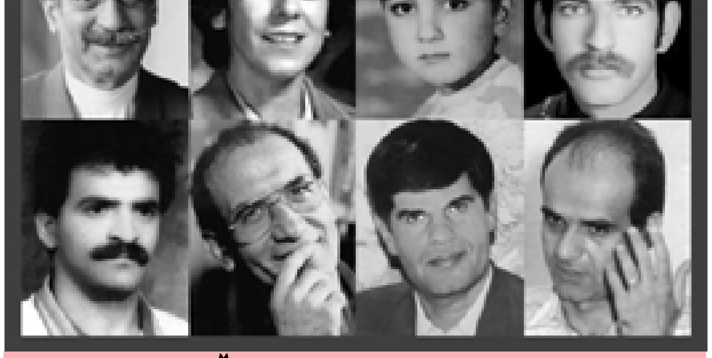

بیست و دووهەمین ساڵوەگەڕی قەتڵە زنجیزەییەکان

سەروتار

ڕاپۆرتی بەڕیوە چونی پلێنۆمی هەشتەمی کومیتەی ناوەندی کۆمەڵە هەلبژێردراوی کونگرەی ١٧

بەشی یەکەم

ڕۆژی شەممە ١٧یّ مانگی گەڵاڕێزانی ١٣٩٩بەرابەر لەگەڵ ٧ی نوامبری ٢٠٢٠، پلینۆمی هەشتەمی کۆمیتەی ناوەندی کۆمەڵە، هەڵبژێردرواي کۆنگرەی ١٧، بە ئامادەبوونی ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی کۆمەڵە، بە سرودی ئەنترناسیۆنال و یەک دەقیقە بێدەنگی بۆ ڕیزگرتن لە یاد و بیرەوەری گیانبەخت کردوانی ڕێگای ئازادی و سۆسیالیزم دەستی بە کار کرد.

لەم پلینۆمەدا ، ژومارەیەك لە هاورێیانی ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی حیزبی کۆمۆنیستی ئێرانی و کومیتەی دەرەوەی وڵاتی حیزبی کۆمونیستی ئیران بەشدار بوون. دەستور جەلەسەکانی پلینۆم بریتی بوون لە هەڵسەنگاندنی ڕاپۆرتی سیاسی و تەشکیلاتی کۆمیتەی ڕێبەریی کۆمەڵە ، هەلسەنگاندنێك بۆ کێشەکانی ناوخۆی حیزب و سیاسەتی کومیتەی ناوەندی کۆمەڵە لەم بارەوە، پەسەند کردنی بریارەکانی پێشنیار کراو، دابەش کردنی کارەکانی نێوخۆی کۆمیتەی ناوەندی.

ڕۆژی ٧ی مانگی نوامبر لە هەمانکاتدا سالهاتی سەرکەوتنی شۆرشی کرێکاری لە رووسیە بوو. باسەکانی پلێنۆم بە یادی ئەم شۆرشە مەزنە و دەرس و ئەزمونەکانی دەستی پێکرد.

بەشی یەکەمی باسەکانی ئەم کۆبوونەوەیە بۆ ڕاپۆرتی سیاسی و تەشکیلاتی کۆمیتەی ڕێبەریی کۆمەڵە بە پلینۆم تەرخان کرا. چاوگێڕانێکی خێرا بەسەر گرینگترین گۆرانکاریە جیهانیەکان، هەڵسەنگاندنی بارودۆخی رۆژهەڵاتی نێوەڕاست، کە عیراق لە ناوەندی باسەکاندا بوو بارودۆخی ژیان و خەباتی کۆمەڵانی خەلك لە ئیران و لە کوردستان، سیناریۆکانی کۆماری ئیسلامی بۆ بەرەو روو بونەوە لە گەڵ قەیرانەکانی، و ئەولەویەتەکانمان لە کوردستان سەردێڕی ئەو بابەتانەی پێك هێنا کە لە چوار چێوەی راپۆرتی سیاسی کومیتەی ڕێبەری کۆمەڵە دا قسە و باسیان لە سەر کرا.

تەوەرە سەرەکییەکانی باسەکانی پلۆنۆم سەبارەت بە بارووەۆخی جیهان لە چەند خاڵدا کۆکرانەوە کە بریتی بوون لە:

١_ ڕوانینی گشتی

بە پێی هەڵسەنگاندنی بانکی ناوەندیی ئینگلیس، قەیرانی ئێستای سیستمی سەرمایەداری، کە سەرچاوەگرتوو لە نەخۆشیی (کۆویدی ١٩)یە، لە ماوەی ٣٠٠ ساڵی ڕابردوودا وێنەی نەبووە. نیزامی سەرمایەداری هەرچەند وەخت جارێک قەیران لەگەڵ خۆی دێنیّ. بەڵام کابووس ئەوەیە کە ئەم قەیرانە لەگەڵ قەیرانێکی غەیرە ئابووریی وەک کارەساتی کۆویدی ١٩، هاوکات بێت. سەرمایەداران و سەرانی دەوڵەتەکان دەیانزانی کە هەمیشە ئەگەری هاوکات بوونی ئەم دوو قەیرانە لە ئارا دایە. بەڵام لەم قۆناغەدا نەیانتوانی بۆ بەرەنگاربوونەوە لەگەڵی، ئامادە بن. لەڕاستیدا، سیستمی ئابووریی بورژوایی لەبواری مێژووییەوە پیر بووە و تووشی قەیرانێکی هەمەلایەنە و درێژخایەن هاتووە. بارووەۆخی کار، ژیان چینی کرێکار و ئەو نەهامەتیانەی بەربینیان بە مروڤایەتی گرتوە، بێتوانایی ئەم سیستمەی لە زاڵ بوون بەسەر

قەیرانی ئابووریی و بیّ کیفایەتی لە بەڕێوەبردنی کۆمەڵگا، کە لە ڕووبەڕوو بوونەوە لەگەڵ نەخۆشیی (کۆویدی ١٩)دا دەرکەوت، ئەم حەقیقەتە دەسەلمێنن.

درێژەی ل٢

پێشڕەو
دەورەی دووەهەم- ژمارە ٤١٣-نیوەی دووەهەمی سەرماوەز ١٣٩٩-دێسامبر٢٠٢٠

درێژەی

ڕاپۆرتی بەریوە چونی پلێنۆمی هەشتەمی کومیتەی ناوەندی کۆمەڵە هەلبژێردراوی کونگرەی ١٧

بەشی یەکەم

ئەو دەوڵەتانەی کە نێئۆلیبڕالیسم بە سەر ئابووریان زاڵ بوو و سیاسەتی «ئیمەنیی ڕەوەیی» بەسەر تەندرووستییی دا گرتە بەر، دژبە چینی کرێکار و زەحمەتکێشان و بەتایبەت بەساڵاچوان، وەک سەرەکیترین قوربانییانی ئەم نەخۆشییە، جەنایاتیان خوڵقاند. سیاسەتی کابینەی ترامپ، کە لە سەرەتاوە حاشای لە بوونی ئەم نەخۆشییە دەکرد و پاشان ناوی نەخۆشیی «چینی» لەسەر دانا، بوو بەهۆی ئەوەیکە لە دەوڵەمەندترین وڵاتی جیهان، تا ٧ی مانگی نوامبر، ژمارەی تووش بووانی کۆویدی ١٩، بگاتە نزیکەی ١١ ملیۆن کەس و ژمارەی گیان بەخت کردووانیش خۆ لە ٢٤٥ هەزار و ٦٠٠ کەس بدات. هەر ئەم ئاراستەیە هۆکاری سەرەکی بوو بۆ ئەوەی ژمارەی تووش بووان لە ئاستی جیهاندا تا هەمان ڕێکەوت، بگاتە ٥٤ ملیۆن کەس و ژمارەی قوربانیانیش ببێ یەک ملیۆن و ٣٠٨ هەزار و ٩٧٥ کەس.

٢_ دەرەی قووڵی نێوان هەژاری و سەروەت

هەژاریی یەکجار بەرینی سەدان ملیۆن مرۆڤ و کەڵەکە بوونی سەروەتی لەڕادەبەدەر لە دەستی ژمارەیەک کەس دا، یەکێک لە تایبەتمەندییەکانی جیهانی ئێمەیە. مارکس دەڵێ: هەژاری ناتوانێ بەستێنی شۆڕش بخولقێنێ، بەڵام ناسینی هۆکارەکانی هەژاری دەتوانێ، سەرچاوەی شۆڕش بێت. ئێمە لە جیهانێکی یەکجار دابەشکراودا دەژین. نابەرابەریی لەڕادەبەدەر و بەردەوامی نێوان کرێکاران و خاوەنانی سەرمایە، بەتەواوی لە کۆنترۆڵ چووەتە دەرێ. لە ئێستادا سەروەتی چەند ملیاردێر، بەرابەرە لەگەڵ سەروەتی چوار ملیارد و ٦٠٠ ملیۆن مرۆڤ. نیوەی جەمعییەتی جیهان بە داهاتی ٥ دۆلار و ٥٠ سێنت لە ڕۆژدا دەژین».

ناکۆکیی نێوان چەوساوەکان و چەوسێنەران، هەم ئابوورییە و هەم سیاسی. خاوەنانی سەرمایە بە پێی یاسای کێبەرکێ، بە هەموو توانایانەوە هەوڵیان داوە، بەشێکی زیاتر لە کەیکی بەرهەمهێنانی سەروەت بەنەسیبی خۆیان بکەن. ئەوان بە پێی ئەزموون و تێگەیشتنی چینایەتییان دەزانن کە پێویستە بەردەوام کرێکار هەژار ڕابگرن، ئەگینا مەترسیدارە. دەوڵەتەکان بەتایبەت لە دەیەی ٧٠ بەرەو ئەملا، بە کردەوەی جۆراوجۆر، لەوانە دارشتنی یاسا و بەڕێوەبردنیان، حەرەکەتی ئەم ڕەوتەی سەرمایەیان مومکینتر کردووە. ئەوان بە لەناوبردنی دەستکەوتەکانی خەباتی کرێکاران، سڕینەوەی ئەو یاسایانەی کە تەماع و زێدەخوازیی سەرمایەیان تا ڕادەیەک کۆنترۆڵ کردبوو، هەوەشاندنەوەی یاساکانی ژینگە، بە گرتنەبەری سیاسەتی ماڵیاتیی (دەوڵەمەند میحوەر) و کردەوەی هاوشێوە، ئەم ئەرکە چینایەتییەی خۆیان بەجێ هێناوە. بەهۆی کردەوەی دەوڵەتەکان و گۆڕانی هاوسەنگیی هێز بە زیانی کرێکاران، خاوەنانی سەروەت و سەرمایە بەردەوام دەوڵەمەندتر و کرێکارانیش بەردەوام هەژارتر بوون.

ڕەنگدانەوەی قەیرانی ئابووری لە جیهانی سیاسەت دا و لە نێوان چینە دەسەڵاتدارەکان و دەوڵەتەکان، لە گەندەڵیی ڕیشە دار، ئەخلاقییاتی نزم، شەڕ، لاواز بوونی لیبڕالیسم و دیمۆکراسیی بۆرژوایی، بەهێزبوونی دیکتاتۆری، پەنابردنی بەشێک لە بورژوازی بۆ ڕەگەزپەرستی، فاشیزم و هاوشێوەکانیدا دەبیندرێ. بۆ نموونە لە ئەمریکا، کە سەرەڕای هەموو کەموکۆڕیەکانی هێشتا زلهێزی یەکەمی ئابووریی جیهانە، ترامپێک سەری هەڵداوە کە بە ئاشکرا دژە ژن، ڕەگەزپەرست، مەیلەو فاشیست و کەسێکە کە توێژی تەسکی پاشماوەی دیمۆکراسیی بورژوازیشی، لاوازتر کردووەتەوە. ئاکاری ئەو لە پرۆسەی هەڵبژاردنی ئەم دوایانەی سەرۆک کۆماری دا و قەبووڵ نەکردنی شکستەکەی، سەلمێنەری ئەو ڕاستییەیە. ئەو بە درووشمی بێ بنەمای «ئەمریکا ئەوەڵ»، زیاترین زەربەی لەو ژن و پیاوە کرێکارانە دا کە ناوی پەنابەریان لەسەر دانراوە. ئەو سووکایەتیی بە ژنان کرد و ڕەنگی ڕەش پێستە ئەمریکاییەکانی، کە زۆربەیان کرێکارن، نەنگین، پێناسە کرد. بەهێزبوونی ڕەگەزپەرستی لە ئەمریکا، کە لەناو دەم و دەزگای پۆلیسدا بە باشترین شێوە خۆی نیشان دا، هەڵبەت، وڵامێکی ددان شکێنی پێدرایەوە.

٣_ ژینگە

کرێکاران دەست لەناو دەستی سرووشت کاڵاکان بەرهەم دێنن. سەرمایەداران، وەک چۆن کرێکار لە کۆمەڵگادا سووک دەنوێنن تا چەوسانەوەیان پاساو بکەن، هەر بەمجۆرە سرووشتیشیان بەلاوە سووکە. ئەوان بۆ وەدەستهێنانی قازانج، هەم کرێکاران بەرەو لەناوچوون دەبەن و هەم سرووشت. سەرمایە ئەگەر دەرفەتی زیاتر بەدەست بێنێ، ژیان لەسەر گۆی زەوی بەیەکجاری لەناو دەبات. مەیلەوفاشیستەکانی وەک ترامپ، حاشا لەم حەقیقەتە ئاشکرایە دەکەن و بە هەڵوەشاندنەوەی یاساکانی پاراستنی ژینگە، ڕێگەیان بۆ خاوەنانی سەرەکیی سەهام لە کەسب و کارەکانی وەک سووتەمەنیی فۆسیلی خۆش کرد تا بە بەهای خستنە مەترسیی تەندرووستی گیانی هاووڵاتییان، پارە بەدەست بێنن.

٤_بێتوانایی و خاڵە لاوازەکانی سەرمایە لە بەرامبەر قەیراندا

ئەمڕۆ گەشەی هێزی بەرهەمهێنان، کە لە داهێنانی تێکنۆلۆژیکی دا خۆی نیشان دەدات، لەجیات ئاسایش و بەختەوەری، بەدبەختی و نەهامەتیی بۆ کرێکاران هێناوە. کارناسانی بورژوازی، دان بەوە دادەنێن کە ١٠ لەسەدی پیشەکان، بە هاتنی ڕۆباتەکان، هۆشی دەستکرد (واتە ئێی ئای) و تێکنۆلۆژیی پەیوەندیدار بە ئینتێرنێتی پووڵ میحوەر، لەناوچوون. بەڵام بێتوانایی نیزامی سەرمایەداریی لە بواری ئابوورییەوە ئاشکراترە و زیانبار بوونی «داهێنانی بازاڕ میحوەر»، ئاکامەکەیەتی. نەبوونی توانای بەرەنگاربوونەوەی سیستمی سەرمایەداری، لە قەیرانی ساڵی ٢٠٠٨دا بە باشی خۆی نیشان دا. لەم قەیرانەدا بەڕوونی دەرکەوت کە دەوڵەت فاکتەرێکی بێ لایەن بۆ بەڕێوەبردنی کۆمەڵگا نییە، بەڵکوو بەتەواو مانا لە خزمەت سەرمایەداران دایە. بێگومان خاڵی لاوازی سەرەکیی دەوڵەتە بورژواییەکانیش هەر ئەوەیە. دانی تریلیۆنها دۆلار یارمەتی دارایی بە چەند دامەزراوەیەکی دارایی و پیشەسازی زەبەلاح و داسەپاندنی ڕیازەتی ئابووری بەسەر کرێکاران، خۆی بەڵگەیەکی دیکەی بەهێز بوو بۆ سەلماندنی بەستراوە بوونی دەوڵەتەکان بە چینی سەرمایەدارەوە.

بەڵام یارمەتیی دان بە سەرمایەدارانی کەلان لە ساڵی ٢٠٠٨دا، کە لە گیرفانی نەوەی ئەمڕۆ و داهاتووەوە درا، ئەگەرچی ئەم قەیرانەی لە هێندێک وڵات سووک کرد، بەڵام قەیرانی ساڵی ٢٠٢٠ نیشانی دا کە ئەم کردەوەیە تەنیا بەستێنی سەرهەڵدانی قەیرانی قووڵتری ئێستای ئامادە کرد. دەوڵەتەکان لە بارووودۆخی ئێستاشدا کە قەیرانەکە یەکجار لە قەیرانی ساڵی ٢٠٠٨ قووڵترە، دیسان دەستیان کردووە بە دانی تریلیۆنها دۆلار بە بانک و ناوەندە گەورە سەنعەتییەکان.

پێویستە تەئکید بکرێ کە ڕژیمەکان بۆ ڕێگری لە دارمانی سیستمی ئابووریی سەرمایەداری، تریلیۆنها دۆلاریان خستە حیسابی بانک و کۆمپانییە گەورەکانەوە. بەڵام ئەم هەوڵانەش هیچ دەردێکیان دەوا نەکردووە. دەوڵەتانی جی ٢٠ تا کۆتایی مانگی ژوئەنی ساڵی ٢٠٢٠، ١٠ تریلیۆن دۆلاریان بەستەی یارمەتی ڕاگەیاند کە خۆشیان ناوی «بەستەی بزوێنەر»یان لەسەر داناوە. ئەم بەستانە بەرابەرن لەگەڵ ١٢ لەسەدی ئابووریی جیهان. کارناسانی ئابووریی بورژوا، ئەم بزوێنەرانەیان پێ تەواو نییە و هەتا ئێستا یەکیەتیی ئۆرووپا ٨٥٠ ملیارد دۆلاری دیکەی بۆ شیرکەت و بانکە گەورەکان تەرخان کردووە و وێدەچێ ئەمریکاش یەک تریلیۆن دۆلاری دیکەیان پێبدات.

جێگەی ئاماژەیە کە بانکەکان تریلیۆنها دۆلار داراییان هەیە کە لە لایەن بانکی ناوەندیی ئەمریکا وە کڕدراون. ئەو بانکە تەنیا لە ماوەی سێ مانگدا ٣ تریلیۆن دۆلاری لەم داراییانە کڕی کە بەشێوەی وام و بەڵگەی قەرزی بوون. ئەم ڕێژەیە لە یارمەتیی ماڵی لە مێژووی سەمایەداریی دا وێنەی نییە. بەڵام ئەم ڕێژەیە لە یارمەتیی ماڵیش نەیتوانیوە ڕێگری لە دابەزینی ڕۆژانەی سەرمایە بکات. پارەی وامە دراوەکان، درەنگ یان زوو پێویستە بدرێنەوە.

٥_ تاوانی ئەو بارودۆخە کرێکاران دەیدەن:

بەڵام دەوڵەتەکان تەنیا بە پێدانی پارە کیفایەتیان نەکردووە. ئەوان سەرەتا کرێکارانی ژن و پیاوی پەنابەریان کردە ئامانج. تا کاتێک کە سەرمایەداران خوێنی ئەم کرێکارانەیان کردبووە شووشەوە و قازانجیان پێ وەسەر یەک دەنان، قەبووڵکراو بوون. ئەوان ئەم کرێکارانەیان لەژێر گوشار و لە بێ مافی دا ڕادەگرت تا چاوەڕوانییان کەم بێت و مەلکەچانە کار بکەن. هەرکاتیش، وەک ئێستا، بۆ کارەکەیان پێویستیان پێیان نەبوو، داوایان لە دەوڵەتەکان کرد تا مەئمووری لێهاتوو و زیندانبانەکان لە گیانیان بەردەن. ئەم بابەتە لەو قۆناغە چوار ساڵەیەدا کە ترامپ لە کۆشکی سپی بوو، بە قیزەونترین شێوە، بەکردەوە دەرهات. کۆمپانییەکانیش لەپەنا کردەوەکانی دەوڵەت، بە بێکار کردنی جەماوەری ژنان و پیاوانی کرێکار، بە قەولی خۆیان پارەیان پەزمەندە کرد تا بەڵکوو مەرهەمێک بێت بۆ برینەکانیان.

٦_ قورسایی کومە لایە تی سۆسیالیسم

ناکارامەیی لیبرالیسم و نێئۆلیبرالیسم بووەتە هۆی ئەوەیکە ڕەوایەتی سۆسیالیستی لە نابەرابەری و هەژاری، لە ئۆرووپا و ئەمریکا، لە ئاستێکی چەندین ملیۆنی دا، سەرەنجەکان بەرەو خۆی ڕاکێشێ. ئای پی ئێس ئۆ ئێس (ناوەندی یارمەتیدان و لێکۆڵینەوەی بازاڕ) لە ساڵی ٢٠١٨دا ڕاپۆرتێکی بڵاو کردووە کە لە بریزیل ٥٧، لە هێند

پێشڕەو
دەورەی دووەهەم- ژمارە ٤١٣-نیوەی دووەهەمی سەرماوەز ١٣٩٩-دێسامبر٢٠٢٠

٧٢ و لە ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا ٣٩ لەسەدی خەڵک باوەڕیان وایە کە کۆمەڵگایەکی سۆسیالیستی عادڵانەترە. بە پێی ڕاپۆرتێکی دیکە، نزیک بە نیوەی جەمعییەتی ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا بە شێوەی گشتی دیفاع لە سۆسیالیسم دەکەن. ئەم پشتیوانییە لە ناو لاواندا گەیشتووەتە ٦٧ لەسەد. بە پێی هەر ئەم لێکۆڵینەوەیە، لەم وڵاتە، بۆ یەکەمین جار ٣٠ لەسەدی کەسانی باڵای ٦٥ ساڵ دیفاعیان لە سۆسیالیسم کردووە.

هەڵبەت ئەوەیکە لە ئەمریکا لەناو لاواندا بە سۆسیالیسم ناوی لێدەبەن و کەسانێکی وەک بێرنی سەندێرزیش تەبلیغی بۆ دەکەن، ڕەوایەتێکی سۆسیال دیمۆکراتیکە. دەستە ڕاستییەکانی ئەمریکا، لەوانە ترامپ، لەم بابەتە بەردەوام بۆ ترساندنی سەرمایەداران کەڵکیان وەرگرتووە. ئەوەیکە لە ویلایەتە یەکگرتووەکان و شوێنەکانی دیکە، پێی دەوترێ سۆسیالیسم، هەمان سۆسیال دیمۆکراسییە کە هەوڵ دەدات لەگەڵ چەپی لیبڕاڵ یەک بگرێت و لەو خەیاڵە دایە کە سەرمایەداری بەرەو لایەک هیدایەت بکات کە باشتر کار بکات.

بەڵام پوختە بوونی ئەمجۆرە سۆسیالیسمە دەکرێ لەو خەباتانەدا ببینین کە جەوهەرێکی دژە سەرمایەدارییان هەیە. یەکێک لەو نموونانە، ناڕەزایەتیی سیاسی-چینایەتی لە ئاست مەرگی جۆرج فلۆید لە لایەن پۆلیس و باڵی چەپی بزووتنەوەی «گیانی ڕەشپێستەکان بایەخی هەیە» بوو کە لە ٢٦ی مانگی مەی ساڵی ٢٠٢٠وە دەستی پێکرد. چالاکانی «گیانی ڕەشپێستەکان بایەخی هەیە»، لە ناڕەزایەتی بە مەرگی جۆرج فلۆید، گەورەترین ناڕەزایەتیی مێژووی ئەمریکایان بە بەشداریی ٢٦ ملیۆن کەس لە پتر لە ٤ هەزار و ٧٠٠ خۆپیشاندان دا ڕێکخست.

یەکیەتییە کرێکارییەکان و ڕێکخراوە کۆمەڵایەتییەکان و پشتیوانانی عەدالەتی ڕەگەزی، لە ٢٢ی ئۆکتۆبری ٢٠٢٠دا، مانگرتنێکیان لە پتر لە ٢٤ شاری ئەمریکا بەڕێوەبرد کە ناوی «مانگرتن لەپێناو ژیانی ڕەشپێستەکان»ی لەسەر داندرا. ئەم ناڕەزایەتییانە لە شارە گەورەکان و پێتەختی چەندین وڵات دووپات بۆوە. ناڕازیانی چەپ لە جەرگەی ئەم خەباتانەدا، کە لە هێندێک شوێن پتر لە ٢٠ ڕۆژی خایاند، هێرش بۆ سەر ڕەگەزپەرستی و سیستەمی پۆلیس و یاسا و هەڵسووکەوتیانی لەسەرتاسەری ئەمریکا توند کردەوە و بوون بەهۆی گۆڕینی هێندێک لە یاساکان. خۆپیشاندەران و ڕێکخەرانی چەپ پەیکەری سیاسەتمەدارانی کۆیلەدار و بازرگانانی کۆیلەفرۆش، کە جێی ڕێزی بورژوا و دەوڵەتەکان بوون، لە ئەمریکا و هێندێک وڵات لەوانە بریتانیا، هەڵکەند و ڕەوانەی زبڵدانەکانیان کردن و یان لە ڕووبارەکانیان هاویشتن. هات و هاواری ترامپەکان و باقیی لایەنگرانی کۆیلەداری و هەوڵی گرووپە فاشیستەکان نەیتوانی بەربە کردەوەی شۆڕشگێڕانەی هەڵکەندنی پەیکەرەکان بگرێ.

٧_ ئاسۆی سیاسی

ژمارەیەک لە زانایانی ئابووریی بورژوا، باشتر بوونی باری ئابووری پێشبینی دەکەن. بەڵام توانای کڕینی یەکجار لەخوارێی خەڵک و کەم بوونی ئاستی سەرمایەگوزاری، نیشان دەدەن کە ئەمجۆرە پێش بینییانە بێ بنەمان. فاینانشیاڵ تایمز کە ڕۆڵی ئۆرگانی تیئۆریکی سەرمایەداران دەگێڕێ، لە ژمارەی ڕۆژی ٩ی مانگی مارسی ٢٠٢٠دا نووسیی: «پەتای کۆرۆنا، هەزینەکان ئەوەندەی دیکەش دەباتە سەرێ». ئەم ڕۆژنامەیە پرسیویەتی کە: «کێ ئەم پارانە دەدات؟». هەروەها لە درێژەدا نووسیویەتی کە «گرتنەبەری ڕیازەتی ئابووری ناماقووڵ و نابەجێیە. لەبەر ئەوەیکە ئەگەر ئاکامەکەی شۆڕش نەبێت، نائارامییە، کە ئەویش بە مانای دانی دەرفەتێکی باشە بە پۆپۆلیستەکان. هەروەها دەنووسێ: «تەنیا ڕێگای ورژوایی بۆ ڕزگاریی بێپکهێنانی دەوڵەتی ڕێفاهێکی دلاوالەیە، بە خەرجی دەوڵەمەندەکان». بەڵام ئایا ئەم بورژوازییە بێ ئاسۆیە و سیاسەتمەدارە بێ ئالتێرناتیوەکانیان دەتوانن گوێ بدەنە ستراتێژیستەکانی خۆیان لە فاینانشڵ تایمز؟

وەلانانی بێرنی سەندێرز لە لایەن حیزبی دیمۆکرات لە کاتی کێبەکێی هەڵبژاردنەکان، هەڵبژاردنی جۆو بایدێن وەک کاندیدی سەرۆک کۆماری و سەرکەوتنی ئەم سیاسەتمەدارە دەستی ڕاستییە، سەلمێنەری ئەو ڕاستییەیە کە زۆربەی کەلان سەرمایەدارەکانی ئەمریکا، بۆ نموونە، نە بەنیازن و نە توانای ئەوەشیان هەیە کە دەوڵەتێکی ڕێفاه پێکبێنن تا وەڕێکەوتنی بزووتنەوەکانی وەک بزووتنەوەی وال ستریت و یان بزووتنەوەی «گیانی ڕەشپێستەکان بایەخی هەیە»، لە خۆیان دوور بخەنەوە، بەڵام بۆچی؟ لەبەر ئەوەیکە ئەوان لە ئەزموونی لانیکەم ٢٠٠ ساڵەی خۆیاندا، و بەتایبەت لە سەردەمی دەسەڵاتی سۆسیال دیمۆکراسی و دەوڵەتی ڕێفاهەکەیدا، بەوە گەیشتوون کە چینی کرێکاری «برسی» لە کرێکاری «تێر» کەمتر مەترسیدارە.

کارڵ مارکس، کە خۆی شۆڕشگێڕێکی گەورە بوو، باوەڕی وا بوو کە شۆڕش بۆ گۆڕینی کۆمەڵگاکانی مرۆڤ ئەساسەن زەرووری و حەتمییە. ئەو بە درووستی باوەڕی بەوە بوو کە ڕەوتی گۆڕانکاریەکانی سەرمایە، چالاکی، تەبلیغ، پەرەپێدان و ڕێکخستنی کۆمۆنیستی، ئەو هەلە بۆ کرێکاران دەخولقێنێ تا چارەنووسی کار و ژیانی خۆیان لە کۆنترۆڵی دەستەیەک سەمایەداری دواکەوتوو، خۆبەزلزان و هێندێک جار جەنایەتکار بێننە دەرێ و بە شێوەی تاکەکەسی و لە ڕێگەی کۆمۆن یاخود (شۆرا)کانەوە، بەسەر خۆیان و کۆمەڵگادا حکوومەت بکەن. کرێکاران لە ڕووسیە، حیزبی کۆمۆنیست و ڕێبەڕانێکی وەک لێنین، ئەم بەڵگە زانستییەیان، بەکردەوە دەرهێنا. ئەوان لە وڵاتێک شۆڕشیان کرد کە ئاڵقەکانی سەرمایە تێیدا لاواز بوون. بێگومان، سەرهەڵدانی وەها شۆڕشێک لە بارووودۆخێکی لەبار و جیاوازدا، لە وڵاتێکی وەک ئێرانی ژێر دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامی، یەکجار گونجاو و مومکینە.

سەبارەت بە بارودۆخی ناوچەکە قسە و باسی پلێنۆم بە دەرەجەی یەکەم هاتە سەر باس لە بارودۆخی لوبنان و کاریگەریەکانی کۆماری ئیسلامی لە سەر کردەوە و سیاسەتی حیزبوللا، لەو وڵاتە، باس لە قەزیەی فەلەستین و مەزلومیەتی نەتەوەیەکی ستەملێکراو و هەژار و بێبەش کراو . لەو باسەدا بە هۆی کاریگەری بارودۆخی ئیران و عیراق لە سەر یەکتر، نەئکیدی زۆرتر لە سەر بارودۆخی ئێستای عیراق کرا و لەو پێوەندە دا چەند خالی گرینگ دەست نیشان کرا.

یەکەم، قەیرانی ئابوری،

عێراق بە ٣٩ ملیۆن جەمعیەتەوە، وڵاتێکی تاکە بەرهەمییە کە ٩٢ لەسەدی داهاتی دەوڵەتەکەی لە ڕێگەی فرۆشتنی نەوتەوە دابین دەکرێت. قەیرانی کۆرۆنا و هاتنە خوارەوەی خێرای بەهای نەوت، دەوڵەتی ئەم وڵاتەی لەگەڵ قەیرانی ئابووری و دارایی توند بەرەوڕوو کردووەتەوە. لە بارووودۆخی سیاسیی ئێستادا و لەگەڵ هاتنەخوارەوەی پتر لە ٥٠ لەسەدیی داهاتە نەوتییەکان، هیچ ئاسۆیەك بۆ چوونەدەرەوە لەو قەیرانە بەدی ناکرێ. لەئێستادا ئەم وڵاتە لەبەردەم دارمانی ئابووری دایە. ئەوەش لە حاڵێکدایە کە عێراق بە مامناوەندی هەناردەی ٤ ملیۆن بەرمیل نەوت لە ڕۆژدا، چوارەمین وڵاتی هەناردەکاری نەوتە لە جیهاندا. دەوڵەتی عێراق سەرەڕای ئەو داهاتە زۆر و زەبەندەی کە لە سەردەمی ڕەونەقی فرۆشتنی نەوت لە ئیختیاری دابوو، بەهۆی گەندەڵی دارایی و دزی لە ئاستی چەند ملیارد دولاریدا، شەڕی ناوخۆیی و ناکارامەیی ئیداری، تەنانەت نەیتوانیوە خزمەت گوزارییە سەرەتاییەکانی وەك ئاو و کارەبای خەڵك دابین بکات. ئەوەش لە حاڵێکدایە کە هێستا ش وێرانییەکانی شەڕی داعش نۆژن نەکراوەتەوە و بەشێك لە ئاوارەکان نەگەڕاونەتەوە ماڵەکانی خۆیان.

دووهەم، قەیرانی سیاسی و حکومەتی،

گرووپەکانی حەشدی شەعبی کە ڕاستەوخۆ لە کۆماری ئیسلامی فەرمان وەردەگرن و پارەیان پێدەدرێ ، بەکردەوە، وەك دەوڵەتێك لەناو دەوڵەت هەلسوکەوت دەکەن. ئەوان لە خەلافکاریدا سنوورێك ناناسن، لە دزی نەوتەوە بگرە تا کۆنترۆڵ کردنی دەروازەکانی سنووری تا قاچاغی دەرمان، ماددەی هۆشبە و تا کوشتنی ناڕازیان و تیرۆری چالاکانی سیاسی، لە هیچ کردەوەیەکی دژە مرۆیی دەستیان ناپارێزن و لە گیان و ماڵی خەڵك بەربوون. پێویستە بە هەموو ئەو کێشانەی کە لە ئێستادا دەوڵەتی عێراق لەگەڵیان بەرەوڕوویە، سەرهەڵدانی دووبارەی داعش، داگیرکرانی بەشێك لە ناوچەکانی کوردستانی عێراق لەلایەن ئەرتەشی تورکییە و دواهاتە پڕمەترسییەکانی، گرژییەکانی نێوان حکوومەتی هەرێم و دەوڵەتی ناوەندیش زیاد بکەین. ئەگەرچی دەوڵەتی کازمی بەڵێن بە خەڵك دەدات کە پاش هەڵبژاردنەکانی ساڵی داهاتوو بارووودۆخەکە باشتر دەبێت و باس لە مۆجیزەی سیستمی هەڵبژاردنی نوێ دەکات، بەڵام ئاشکرایە کە میلیشیای حیزبە سیاسییەکان و حەشدی شەعبی وەك دەوڵەتێك لەناو دەوڵەت دا، بەهیچ نیزامێکی هەڵبژاردن، تەنانەت ئەگەر بەڕواڵەت دیمۆکراتیك تریش بێت، ڕێگە نادەن کە دابەشکاریی ئێستای دەسەڵات تێك بدات. تەنانەت ئەگەر کازمی بە کۆدتایەکی نیزامیی، بە یارمەتیی ئەمریکاش دڵی خۆش کردبێ، ئاکامەکەی، بێجگەلە هەڵگیرسانی شەڕێکی ناوخۆیی خوێناویی دیکە و قۆناغێکی دیکە لە کوشتار و وێرانی، شتێکیتر نابێت. دیسان لەو بارووودۆخەشدا، ژیانی ئاسایی لە خەڵك زەوت دەکرێت و کۆمەڵگای عێراق لەگەڵ هەژاری و قەیرانێکی توندتری دیکە بەرەوڕوو دەبێتەوە.

سێهەم، ئاسۆی دۆارۆژ

ڕاستێکی حاشاهەڵنەگر ئەوەیە کە لە چوارچێوەی سیستمی سیاسیی ئێستای عێراقدا، کە لە ماوەی ١٧ ساڵی ڕابردوودا، حیزبە تایبفی و ئایینیەکان، لە ڕێگەی هێزی چەکدار و دەخاڵەت و پشتیوانیی کۆماری ئیسلامییەوە، ئۆرگانە سەرەکیەکانی دەسەڵاتیان لەنێوان خۆیاندا دابەش کردووە و هەر گرووپێك لە هەوڵی گەورە کردنەوەی بازنەی دەسەڵاتی خۆی دایە بۆ دزی و گەندەڵیی زیاتر، هیچ سەهمێك بۆ باشتر کردنی ژیانی خەڵك، گەشەی ئابووری و خزمەتگوزاریی کۆمەڵایەتی نامێنێتەوە. لە وەها بارووودۆخێکدا، پەرەسەندنی سەرلە نوێی خۆپیشاندان و ناڕەزایەتیی دەربرینی جەماوەری کە سەرەڕای مەترسی کرۆنا، سەر لە نوێ سەری هەڵداوەتەوە خاڵێکی هیوابەخشە، کە دەتوانێ لە درێژەی خۆیدا، ببێ بە سەرچاوەی گۆرانکاری جیدی لە عێراقدا. بێگۆمان ڕووخانی شۆرشگیرانەی کۆماری ئیسلامی لە ئێران، کە هۆکاری گەلێك لە نەهامەتیەکانی ئێستای عیراقە لە هەمانکاتدا ئاسۆیەکی روون بەرەو داهاتوی عیراق دەکاتەوە.

درێژەی هەیە....

***

دیسان نەبەردی سەرشەقام لە ٧٠ شاری فەڕانسە

شەقامەکانی فەڕانسە، ڕۆژ نییە، بە بۆنەیەکەوە، نەبنە دیمەنی تێکهەڵچوونی خەڵکی نارازی و پۆلیس. "بزووتنەوەی جلیقە زەردەکان" کە تەنانەت کۆرۆناش نەیتوانی بەری پێبگرێ، ئەگەرچی بە بیانووی گران بوونی سووتەمەنی سەری هەڵدا، بەڵام زۆر زوو ئاشکرا بوو کە ماهییەتێکی ئەساسەن دژە سەرمایەداریی هەیە. بزووتنەوەی جلیقە زەردەکان هەڵچوونی تووڕەیی جەماوەرێکە کە لە ماوەی ساڵانی ڕابردوودا، زیاترین گوشاری ئابوورییان لەسەر بووە و لە ئێستادا خوازیاری بەڕێوەچوونی عەدالەت لە هەموو بوارەکان، بەتایبەت بواری ئابوورین. بزووتنەوەی جلیقەزەردەکان لە نارەزایەتی بە گران بوونی نرخی سووتەمەنی دەستپێکرد، بەڵام بەخێرایی ئەو خواستە سەرەتاییەی خۆی تێپەڕاند و گشت نیزامی سیاسیی دەسەڵاتداری ئەم وڵاتەی کردە ئامانج. هەربۆیە، سەرەڕای پاشەکشەی دەوڵەتی فەڕانسە لە بڕیاری خۆی، سەبارەت بە بردنەسەرەوەی ماڵیاتی سووتەمەنی، خۆپیشاندان و نارەزایەتی لەم وڵاتە، هەروا درێژەی هەیە.

قووڵ بوونەوەی ناکۆکیی چینایەتی، هاتنەخوارەوەی ستانداردەکانی ژیانی چینی کرێکار و توێژە مامناوەندەکان، چوونەسەرەوەی جەمعییەتی پەراوێزنشینانێک کە لە کەمترین ئیمکاناتی ڕێفاهی و خزمەتگوزاری گشتی بەهرەمەندن، ڕیشەی کۆمەڵایەتیی نارەزایەتییەکانی ڕۆژانی ڕابردوو و بزووتنەوەی جلیقەزەردەکانی لە ماوەی یەک ساڵ و نیوی ڕابردوودا، پێکهێناوە. بۆ نموونە، چوونەسەرەوەی نرخی خانووبەرە، زۆرێک لە توێژە کەم داهاتەکانی کۆمەڵگای فەڕانسەی ناچار کردووە کە ماڵەکانیان لە شارە گەورەکان بەجێ بێڵن و لە شارۆچکە چکۆلەکانی پەراوێزی شارەکاندا نیشتەجێ بن.

بەڵام قووڵ بوونەوەی خواستەکانی ئەم بزووتنەوەیە، بەرەبەرە توندوتیژیی پۆلیسی زیاتر کرد و توندوتیژیی پۆلیسیش کاردانەوەی توندی خەڵکی نارازیی لێکەوتەوە. ئەمجارەیان، لە ڕۆژانی هەینی و شەممەی ڕابردوودا، جەماوەری خەڵک، لە ئاست توندوتیژیی پۆلیس و هەوڵی بێشەرمانەی دەوڵەتی فەڕانسە بۆ سەرپۆش دانانی یاسایی لەسەر کردەوەی پۆلیس، دەستیان دایە خۆپیشاندان. پەسند کرانی ماددەی ٢٤ی یاسای ئەمنییەتی گشتی لە مەجلیسی فەڕانسە، کە بڵاوکردنەوەی وێنەی پۆلیسی لە کاتی ئەنجام دانی مەئموورییەتدا قەدەغە کردووە، لەگەڵ کاردانەوەی توندی بیروڕای گشتی خەڵک لە فەڕانسە، بەرەوڕوو بووەوە. بە پێی ئەم یاسایە، بڵاوکردنەوەی وێنەی هێزەکانی پۆلیس، تاوانە و سزای ماڵی و زیندانی بەدواوەیە. ئامانجی ئەم یاسایە، بەئاشکرا، سەرپۆش دانانە لەسەر توندوتیژیی هێزەکانی پۆلیس. ئەم یاسایە بۆ بەڕێوەچوونی، پێویستە لە لایەن "مەجلیسی سێنا"شەوە پەسەند بکرێ. کەوابوو هێستاش بۆ پاشەکشە پێکردنی دەوڵەتی فەڕانسە، لە ئاست ئەم یاسا دژە دیمۆکراتیکە، دەرفەت ماوە. ڕۆژی شەممە سەدان هەزار کەس لە پتر لە ٧٠ شاری فەڕانسە هاتنە سەر شەقامەکان. ئەم خۆپیشاندانانە پاش نارەزایەتییەکانی ڕۆژی هەینی لە شارەکانی نانت، تولوز، پاریس و چەند شارێکی دیکە، بەڕێوەچوون. نارەزایەتییەکان لە هێندێک لە شارەکان لەوانە پاریس، ڕوێن، لیل، بۆردۆ و لیۆن، بە توندوتیژی کێشران. بەتایبەت کەش و هەوای شاری پاریس لە شارەکانی دیکە ئاڵۆزتر بوو و هێزەکانی پۆلیس بە گازی فرمێسک ڕێژ و باتۆم هێرشیان کردە سەر نارازیان. ئەوپەڕی ئەو تێکهەڵچوونانە لە مەیدانی باستیل ڕوویدا. ئەم نارەزایەتیانە پاش ئەوە پەرەی سەند کە گرتە ویدیۆیەک لە تۆڕە کۆمەڵایەتیەکاندا بڵاو ببۆوە کە نیشانی دەدا هێزەکانی پۆلیس هێرشیان کردووەتە سەر ماڵی "میشێل زێکلێر"، ئامادەکاری مووسیقای ڕەپ و جاز، و داویانەتە بەر توندوتیژیی فیزیکی. ماوەیەک لەمەوبەریش چەند وێنەیەک لە پۆلیسی فەڕانسە بڵاو بۆوە کە نیشانی دەدا لە مەیدانی کۆماریی پاریس بە زەبری باتۆم و گازی فرمێسک ڕێژ، پەنابەریانیان لە خێوەتەکانیان هێناوەتە دەرێ. توندوتیژیی پۆلیسی فەڕانسە لە جەرەیانی خۆپیشاندانی بەردەوامی جلیقەزەردەکان بەتایبەت بە کەڵک وەرگرتنی پۆلیس لە چەکێکی مەرگبار بەناوی "فلەش باڵ"، بێجگەلە بریندار بوونی نارازیان، بووەتە هۆی کەم ئەندام بوون و کوژرانی ژمارەیەکیان. هەواڵنێریی فەڕانسە ڕایگەیاند کە لە خۆپیشاندانەکانی ڕۆژی شەممە دا، ٨١ کەس لە خۆپیشاندەران دەستبەسەر و پتر لە ٦٠ کەسیش بریندار بوون. هەروەها نووسیی: "وێنەگرێکی هەواڵنێر کە پێشتر براوەی خەڵاتی نێونەتەوەیی بوو، لەم تێکهەڵچوونانەدا بە سەختی بریندار بووە". وەزیری ناوخۆی فەڕانسەش ڕایگەیاند کە ٣٧ کەس لە هێزەکانی پۆلیس لە جەرەیانی ئەم نارەزایەتیانەدا بریندار بوون.

ئەگەرچی نارەزایەتییەکانی ڕۆژانی هەینی و شەممەی ڕابردوو، یاسای ئەمنییەتیی نوێی پەسەندکراوی پارلەمانی فەڕانسەی کردە ئامانج، بەڵام، لە ناوەرۆک دا، دووپات کردنەوەی دیمەنەکانی دیکەی بزووتنەوەی جلیقەزەردەکان بوو.

نارەزایەتیی کۆمەڵایەتیی ساڵانی ڕابردوو لە فەڕانسە، کە هەموو جارێ چەخماخەیەک دەبێتەوە هۆی هەڵگیرسانی، بۆ جارێکی دیکە کۆمەڵگای ئەم وڵاتەی لەبوار عەدالەتخوازی و دیفاع لە بایەخە دیمۆکراتیک و مرۆییەکان، بردووەتەوە سەرووی کۆمەڵگاکانی ئۆرووپا. فەڕانسە، زێدی یەکەمین شۆڕشی سەرکەتووانەی بورژوازی لەدژی ئەشرافییەت و فێئۆدالیزم، ئاخێزگەی یەکەمین شۆڕشی کرێکاریی جیهان دژبە بورژوازی و ئاڵاهەڵگری بزووتنەوەی مەزنی خوێندکاری و کرێکارییە لە ساڵەکانی ٦٠ی زایینی سەدەی ڕابردوودا. ڕووداوەکانی ساڵانی ڕابردوو نیشانیان دا کە کۆمەڵگای فەڕانسە هێستاش ئەو پۆتانسیەلەی تێدایە کە ببێتە تارەکی ئاڵوگۆڕێکی بنەڕەتی لە ئۆرووپا.

***

وتەیەک سەبارەت بە کوژرانی مۆحسێن فەخری زادە، کارناسی ئەتۆمیی کۆماری ئیسلامی

ڕۆژی هەینی ٧ی مانگی سەرماوەز، مۆحسێن فەخری زادە، سەرۆکی ڕێکخراوی لێکۆڵینەوە و داهێنانی وەزارەتی دیفاع، لە ئۆپراسیۆنێک دا لە ئابسەردی دۆروود لەگەڵ یەکێک لە پارێزەرەکانی کوژران. ئەو زانیاریانەی کە بوون بەهۆی سەرگرتنی ئەم ئۆپراسیۆنە، چۆن بەدەست هاتبوون؟ شێوازی ئەنجام دانی ئۆپراسیۆنەکە و هەڵاتنی هێرشبەرەکان، هەر هەمووی نیشانەی بەرنامەڕێژییەکی ورد و کار لەسەر کراوە. ئەگەر ئەم ڕووداوە ئەوجۆرەی کە سەرچاوەکانی ڕژیم باسی لێدەکەن، ڕووی دابێت، لە دوو ڕوانگەوە جێگای هەڵسەنگاندنە:

یەکەم، کوژرانی کارناسێکی ئەتۆمی و مووشەکی، شکستێکی گەورە بۆ بەرەوپێش بردنی پڕۆژە نیزامییەکانی کۆماری ئیسلامی بەحیساب نایە، لەبەر ئەوەیکە پڕ کردنەوەی جێگاکەی ناتوانێ کارێکی زۆر دژوار بێت. بەڵام بەر لە هەموو شتێک، نیشانەی پووشاڵی بوونی توانای کۆنتڕۆڵ و چاوەدێریی ئەمنییەتیی ڕژیمە کە بەردەوام هەوڵ دەدات، ڕادەی کارایی و ئۆتۆریتەی خۆی لەم بوارەدا، بەڕووی خەڵک بکێشێ. بۆ دەزگا نیزامی و ئەمنییەتییەکانی ڕژیم، ئاسانە کە داوود ڕەفیعی، هەڵسووڕاوی کرێکاری، بە تۆمەتی "سووکایەتی" بە عەلی ڕەبیعی، وەزیری پێشووی کار، لە دادسەرای ئێوین وەبەر شەلاق بدەن، جەنایەتێک کە ڕۆژی ڕابردوو ئەنجام درا. بۆ کۆماری ئیسلامی کوشتنی بەندکراوانی دەست بەستراو لەناو زیندانەکان و ئەشکەنجەی خۆفناک ئاسانە، بەڵام پاراستنی گیانی کارناسانی گرینگترین و پڕخەرجترین پڕۆژە نیزامییەکانی، دژوارە. بەند کردنی نەرگس محەممەدی و نەسرین ستودە ئاسانە، بەڵام لە پاراستنی گیانی مۆرە سەرەکییەکانی وەک قاسم سولەیمانی و ئەبوموهەندێس و فەخری زادە، داماوە. لەشکرەکانی، دەتوانێ لەسەر شەقامەکان، لە گیانی ڕیزی نارەزایەتیی ئاشتی خوازانەی خەڵک بەربدات، بەڵام لە بەرامبەر تیمێکی عەمەلیاتی دا، کە بە ڕۆژی ڕووناک، سەر ڕێگای زانا ئەتۆمییەکەی دەگرن، دەیکوژن و بەر لەوەیکە "سەربازانی گومنامی ئیمامی زەمان" بگەنێ، شوێنەکە جێ دێڵن، داماو و بێتوانایە. لێشاوی هەڕەشەی پووشاڵیی خامنەیی و فەرماندەکانی سپا و کاربەدەستانی دەوڵەت، لە ڕۆژی پاش ڕووداوەکەدا، بە هیچ شێوەیەک ناتوانێ ئەم بێ توانایییە داپۆشێت. ئەمجۆرە عەمەلیاتانە کە هەتا ئێستا نموونەی هاوشێوەشی زۆر بووە، ئەفسانەی بەهێز بوونی سیستمی ئیتلاعاتیی کۆماری ئیسلامی، کە بەردەوام خەڵکی پێ دەترسێنن، دەڕەدەخات. ئیسماعیل بەخشی، کرێکاری خەباتکاری هەفت تەپە لە توێتێکدا لەمبارەیەوە نووسیی:

"کاتێک هێزە ئیتلاعاتییە ویشیارەکان، کە لە گوێی خۆمان بە ئێمە نزیکترن، بە خۆشحاڵی و شانازییەوە، لە شۆوەکانی هەواڵدا، منی کرێکاریان وەک سیخوڕی ترامپ و نەتانیاهو بە خەڵک دەناساند، دەبوو شایەدی وەها سەرشۆڕییەکیش بین بۆیان".

بەڵام ئەگەر سیستمی زانیاری و ئەمنییەتیی کۆماری ئیسلامی بەمجۆرە بێتوانایە، لە بەرامبەردا، بێشەرمیی ئەم ڕژیمە، هیچ سنوورێک ناناسێت. لە حاڵێکدا کە هاوکات لەگەڵ کوژرانی مۆحسێن فەخری زادە و پاسەوانەکەی، موحاکەمەی دیپلۆماتێکی باڵای ڕژیم، کە لە باڵوێزی کۆماری ئیسلامی لە ئۆتریش کاری دەکرد، لە دادگایەکدا لە وڵاتی بێلژیک، بە تاوانی هەوڵ دان بۆ بۆمب نانەوە لە دانیشتنی ڕێکخراوی مۆجاهێدینی خەلق لە ئارا دابوو، کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامی باسیان لە پێویستیی دادخوازی لە ناوەندە نێونەتەوەییەکان، لە پەیوەند لەگەڵ کوژرانی فەخری زادە دەکرد!

دووهەم، بەڵام لە ڕوانگەیەکی دیکەشەوە دەکرێ کوژرانی مۆحسێن فەخری زادە هەڵسەنگێندرێ. لە ماوەی یەک حەفتەی ڕابردوودا، شایەدی زنجیرەیەک ڕووداوین لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، کە ئەگەر بەجۆرێک لەگەڵ یەکتر پەیوەندییان هەبێت، نیشانەی ڕووداوێکی گرینگە کە لە پشت پەردەوە بەرنامەی بۆ دادەڕێژرێ: کردەوەی نائاسایی لەسەر کار لابردنی وەزیری بەرگریی ئەمریکا، لە حاڵێکدا کە کەمتر لە دوو مانگی بۆ کۆتایی دەورەی سەرۆک کۆماری ترامپ ماوە، پێش بینییەکانی چاپەمەنییە پڕ تیراژەکانی ئەمریکا سەبارەت بە ئەگەری هێرشی ئیسرائیل بۆسەر دامەزراوە ئەتۆمییەکانی ئێران، ناردنی بۆمب هاوێژی ب ٥٢ی ئەمریکا بۆ ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، گەڕانەوەی ناوی فڕۆکەبەری ئەرتەشی ئەمریکا بۆ کەنداو، دیداری نهێنیی و نائاسایی ناتانیاهو، سەرۆک وەزیرانی ئیسرائیل، لەگەڵ وەلیعەهدی عەرەبستانی سعوودی و وەزیری دەرەوەی ئەمریکا لە وڵاتی عەرەبستان، کە ناتانیاهو حاشای لێنەکرد، و سەرەنجام کوژرانی مۆحسێن فەخری زادە. لەم پەیوەندەدا، دەتوانین بڵێین کە ترامپ لە مانگەکانی کۆتایی دەسەڵاتەکەیدا بەنیازە دەوڵەتی جۆو بایدێن لە بەرامبەر کۆمەڵێک کردەوەی ئەنجام دراودا دابنێت کە پاشگەز بوون لێیان بۆ بایدێن دژوار بێت. ئایا هەمووی ئەوانە ئاڵقەی تێکهەڵکێشراوی زنجیرێک نین کە قەرارە سیاسەتێکی دیاریکراو پێک بێنن؟ بێگومان ئەوە پرسیارێکی واقعییە، کە هەڵبەت زانیاریی پێویست بۆ گەیشتن بە وڵامی براوە، لە بەر دەست نییە. بەڵام بەو پێناسەیەی کە لە کۆماری ئیسلامی هەمانە، دەزانین کە چوونەسەرەوەی گرژییەکان و خولقانی کەش و هەوای جەنگی لە ناوچەکە، ئەگەر بۆ خەڵکی ئێران نائەمنی و هەژاریی زیاتری بەدواوە دەبێ، هەر وەک هەمیشە، یارمەتیدەری کۆماری ئیسلامی دەبێت تا لەم ڕێگەوە قەیرانە ناوخۆییەکانی خۆی پێ سووک بکات و درێژە بە دەسەڵاتەکەی بدات. لە بارودۆخێکدا کە هێزەکانی کۆماری ئیسلامی لە سووریە لە ژێر گوشاری هێرشەی بەردەوامی ئەرتەشی ئیسرائیل دان، لە بارودۆخێکدا کە هێشتا ئاسۆی لاچوونی گەمارۆکان، پاش هاتنە سەر کاری بایدێن ڕوون نییە، لە بارودۆخێکدا کە خەڵک لە هەژاری و برسییەتی و تەڵەفاتی کۆرۆنا وەگیان هاتوون و ڕژیم هەموو ساتێک چاوەڕوانی هەڵچوونی تووڕەیی خەڵکە، لە وەها بارودۆخێکدا بەکردەوە دەرهێنانی سێناریۆی ئاژاوەگێڕانە، بۆ دەرباز بوون لەو گێرەوکێشانەی کە گرفتاری بووە، دوور لە چاوەڕوانی نییە.

***

بەرەو نەمانی یەکجاریی توندوتیژی دژبە ژنان

لە سەروبەندی یەکێک لە گرینگترین بۆنەکانی ساڵ، واتە ٢٥ی نوامبر، ڕۆژی خەبات لەگەڵ توندوتیژی دژبە ژنان داین. ئەم دیاردە دڵتەزێنە یەکێکە لە ئازاردەرترین ستەمەکانی پاشماوەی سەردەمی کۆن، کە لە نیزامی سەرمایەداریی سەدەی ٢١دا، هەروا لەسەر شانی مرۆڤایەتیی قورسایەتی دەکات. ئەوەیکە لە ئاست جیهاندا پتر لە دوو ملیۆن ژن وەک کاڵا دەبنە قوربانی، ئەوەیکە ملیۆنان کچی لاو لە پێنج قاڕەی جیهاندا بە بێ مافی هەڵبژاردن لەگەڵ پیاوان هاوسەرگیرییان پێدەکرێ، ئەوەیکە هەموو ساڵێ نزیک بە ملیۆنان کچی تازەلاو و لاو، دووگیان دەبن و ڕێژەی مەرگ لەناو ئەم کچە لاوانە دا، لە مانگەکانی دووگیانی و پاش زایمان، ٥ بەرابەری ژنانێکە کە لە تەمەنی مامناوەند دا هاوسەرگیری دەکەن، ئەوەیکە سەنعەتی پۆرنۆگرافی بووەتە سەنعەتێکی پڕ سوود لە ئاستی جیهاندا، ئەوەیکە لە شەڕی ناوچەیی و نیابەتیی دەوڵەتانی بورژوایی دا، ژنان یەکەمین قوربانیانی توندوتیژی و دەستدرێژین لە لایەن هێزە دەرگیرەکانەوە، ئەوەیکە پتر لە ٩٠ هەزار ژن لە ساڵدا دەبنە قوربانیی قەتڵی ناموسی، ئەوەیکە ژنان بۆ ڕزگاربوون لە چنگ توندوتیژی دەست دەدەنە خۆکوژی، ئەوەیکە ژنان یەکەمین قوربانیانی قەیرانە ئابوورییەکانن لە بازاڕی کار دا، ئەوەیکە ژنان بۆ کاری یەکسان لەگەڵ پیاوان، حەقدەستێکی کەمتر وەردەگرن، هەمووی ئەوانە و دەیان نموونەی دیکە، پێمان دەڵێ کە بۆ لەناوبردنی ئەم توندوتیژییە پێویستە ئەو موناسباتە سیاسی، کۆمەڵایەتی و ئابووری و ئەو نیزامە چینایەتییە بکەینە ئامانج کە هەم ئەو بارودۆخەی خوڵقاندووە و هەم لە ڕێگەی پتەو کردنی کۆمەڵگەی پیاومەزنەوە، دەسەڵاتی سیاسی ــ ئابووریی خۆی دەپارێزێ.

ئەگەرچی موناسباتی کۆیلەتیی مزدیی مرۆڤ، سەرچاوەی هەڵاواردنی ڕەگەزیی و توندوتیژییە دژبە ژنان، بەڵام بەهۆی خەباتی ئازادی خوازانە و دادپەروەرانە، لە وڵاتانی پێشکەوتووی سەرمایەداری و پاشەکشە پێکردن بە مەزهەب، بەربەستی کۆمەڵایەتی و یاسایی بەرامبەر بە داسەپاندنی توندوتیژی دژبە ژنان، خوڵقاوە.

لەو نێوەدا ڕژیمی کۆماری ئیسلامی هەم وەک ڕژیمی داکۆکیکاری بەربەرییەتی سەرمایەداری و هەم وەک ڕژیمێک کە ئایینی کردووەتە ئامرازێک بۆ توند کردنەوەی ئەم موناسباتە دژە مرۆییانە، کارنامەیەکی یەکجار خۆفناکی لە ماوەی ٤١ ساڵی ڕابردوودا تۆمار کردووە. ئەم ڕژیمە بە کەڵک وەرگرتن لە ئایین، وەک ئامرازی ئیدیئۆلۆژیک و بە یارمەتیی کلتووری دواکەوتووی پیاومەزنانە، هەڵاواردن و نابەرابەریی ڕەگەزی و توندوتیژیی دژبە ژنانی، یاسایی و ڕەسمی کردووە.

ئەوەیکە سەرەتاییترین مافەکانی ژنان لەوانە مافی تەڵاق، مافی سەرپەرستیی منداڵان، مافی میرات، مافی سەفەر کردن، مافی هەڵبژاردنی جلوبەرگ، مافی هەڵبژاردنی ڕشتەی خوێندن و هیتر لە لایەن ڕژیمی ئیسلامیەوە پێشێل کراوە، ئەوەیکە ژنان مافی هەڵسووکەوتی ئازادانەیان لەگەڵ پیاوان نییە، ئەوەیکە هەڵاواردنی ڕەگەزی لە هەموو ئۆرگانەکانی کۆمەڵگا تەنانەت لە ناوەندەکانی فێرکردن بووەتە ئەسڵێکی پارێزراو و "سەرپێچکاران" لەگەڵ زیندان و سزا بەرەوڕوو دەبنەوە و هاوکات ڕژیم بە دانی مافی چەند هاوسەری بە پیاوان و پەرەپێدانی سیغە، ڕوخسارێکی یاسایی بە لەشفرۆشی و کڕین و فرۆشتنی ژن وەک کاڵایەک دەدات، هەمووی ئەوانە، دیمەنێکی ئاشکران لەو جەحەنەمەی کە پێکهاتەی سەرمایە و ئایین لە ئێران، خوڵقاندوویەتی.

توندوتیژی دژبە ژنان بە هەموو ئازارەکانییەوە، دیاردەیەکی کۆمەڵایەتییە و هەر وەک هەموو دیاردەیەکی کۆمەڵایەتیی دیکە پێویستە بەستێنی بەرهەمهێنانەوەی بناسین و بە پێی تایبەتمەندییەکانی، بە شێوەی ڕێکخراو بۆ خەبات لەدژی، هێزی کۆمەڵایەتی ژنان و پیاوانی ئازادە و بەرابەری تەڵەب، بێننە مەیدان. پێویستە وەها گوشارێک بخرێتە سەر دەوڵەتەکان کە قەبووڵی بکەن کە هەرجۆرە توندوتیژییەک دژبە ژنان لە ناو ماڵ، لە مەدرەسە، لە ناوەندەکانی کار و لە هەموو شوێنێکی کۆمەڵگا، سزای قورسی بەدواوە بێت. هیچ کەس نابێ ڕێگە بەخۆی بدات کە توندوتیژی دژبە ژن بە بابەتێکی کەسی، بنەماڵەیی، تاییفی، کلتووری و ئایینی پێناسە بکات و لە بەدواداچوون و سزا، لە ئەمان دا بێت. هەرکەس، بە هەر شێوەیەک، توندتوتیژی دژبە ژن ئەنجام بدات، پێوێستە بە بێ هیچ پاساوێک، سزا بدرێ. نە تەنیا نابێ هەموو شێوازێکی لێدان و توندوتیژیی فیزیکی و سووکایەتی کردن لەناو کۆمەڵگا و هەمووجۆر توندوتیژییەک لە شوێنی کار، قەدەغە بێت، بەڵکوو ئەو کەسەی کە توندوتیژی لێ دەوەشێتەوە، پێویستە بکەوێتە ژێر چاوەدێرییەوە.

خەبات لەپێناو نەمانی توندوتیژی دژبە ژنان و لەوەش بانتر، خەبات لەپێناو یەکسانیی ڕاستەقینەی ژن و پیاو و هەڵوەشاندنەوەی ئاپارتایدی جنسییەتی، لە مێژوودا، زیاتر لەو شوێنانە بەڕێوەچووە کە چینی کرێکار یان بۆ وەدەست هێنانی دەسەڵاتی سیاسی حەرەکەتی کردووە و یان دەسەڵاتی سیاسیی ئەگەر بۆ ماوەیەکی کورتیش بەدەستەوە بووبێت، دایمەزراندووە. لەبەر ئەوەیکە ئەم دەسەڵاتە سیاسی ـ کۆمەڵایەتییە، بە هێرش کردنە سەر خاوەنداریەتیی تایبەت، لەگەڵ سەرەکیترین هۆکاری نابەرابەریی ژن و پیاو، بەشەر دێت. هەربۆیە لەناوبردنی بەستێنە ئابووری و سیاسی و یاساییەکانی توندوتیژی دژبە ژنان، لە هەمان حاڵدا، لە مەسیری خەبات لەگەڵ نیزامی سەرمایەدارییەوە تێپەڕ دەبێت.

***

پێشڕەو
ئۆرگانی کومیتەی ناوەندی کۆمەڵە
(ڕێکخراوی کوردستانی حیزبی کۆمۆنیستی ئێران)
ئیدیتۆر: ئیبراهیم عەلیزادە

کومیتەی ناوەندی کۆمەڵە
Add: Sulimania_Zrguez
Tel: 009647701567854 009647710259353
E-mail: Peshraw@komalah.org
Web: http://www.komalah.org/

دەبیرخانەی حیزبی کۆمۆنیستی ئێران
C.D.C.R.I
BOX 70445
10725
Stockholm_Sweden
Tel/Fax: 4608868054
E-mail: cpi@cpiran.org
Web: www.cpiran.org

نوێنەرایەتی کۆمەڵە لە کوردستانی عێراق
Add: Sulimania-Rzgary
Tel: 3300657 - 3300561

نوێنەرایەتی کۆمەڵە لە دەرەوەی وڵات
Tel/Fax: +46-18-46 84 93
E-mail: komala@cpiran.org

تەلەفزیۆنی فەزایی کۆمەڵە
Yahsat 1A
Freq: 12072 Mhz
Position: 52.5° Est
Pol: Vertical
Sym: 27500
Fec: 7/8
Web: http://www.tvkomala.com/

رادیوکان:
بەرنامەی رادیۆکانی دەنگی شۆڕشی ئێران (رادیۆ کۆمەڵە) و دەنگی حیزبی کۆمۆنیستی ئێران لە سەر سەتەلایتی یاە ست بەدوای تەواوبوونی پەخشی بەرنامەکانی تەلەفزیۆنی کۆمەڵە بڵاودەبنەوە.

پێشڕەو
دەورەی دووهەم- ژمارە ٤١٣-نیوەی دووهەمی سەرماوەز ١٣٩٩-دیسامبر٢٠٢٠

کۆمەڵە و ئاسۆی بزوتنەوەی سوسیالیستی لە کوردستان

وتوێژی محمد خاکی لە رادیو دیالوگ لە گەل ئیبراهیم عەلیزادە

بەشی سێهەم

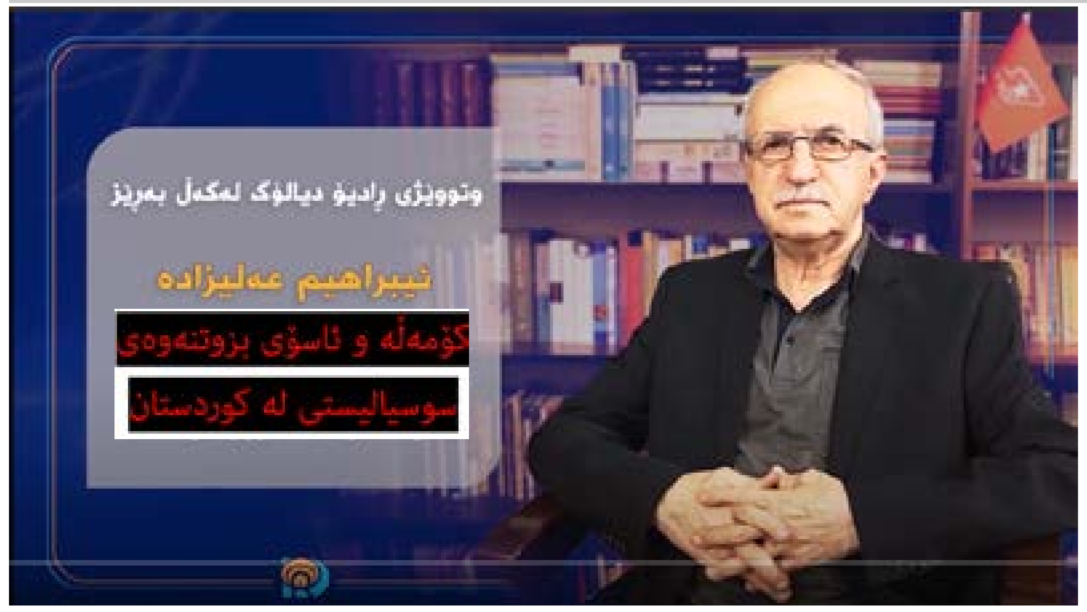

پرسیار: کاك ئیبراهیم کاتێك ئێمە بەرنامەکەمان بڵاو کردەوە هی جەنابت ژمارەیەکی بەڕاستی زۆر بینیویانە لە تۆڕە کۆمەڵایەتیەکان، مەقالەی لە سەر نووسراوە، قسەی لە سەر کراوە بە مەوافق و بە موخالف، بەرنامەی تەلەویزیۆنی لەسەر دروست کراوە و ئەوانە. بۆ ئێمەی پرسیارهایەکی زۆر هاتووە، ئەمە ئەو پرسیارانەم دەستە بەندی کردووە. ئەمهەوێت ئەگەر بکرێت ڕاشکاوانە لەسەری قسە بکەین. یەکەمین پرسیارێك کە هەیە ئایا وەزعیەتی چەپ و کۆمۆنیستەکان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لاواز نەبووە؟ ئەگەر بووە هۆکانی چییە؟

ولام: ئەگەر بمهەوێ لە یەك ڕستەدا وڵامتان بدەمەوە بە بروای من جێگەو پێگەی ڕەوتی چەپ لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لاواز نەبۆە. لێرەدا بنەمایەکمان هەیە بۆ بەرئاورد کردن کە بریتییە لە ڕووداوەکانی سەردەمی شۆڕشی ئێران ساڵی ٥٦ و ٥٧و ٥٨. کۆمەڵێك فاکتۆری بابەتی هەن کە بە ئێمە نیشان دەدەن کە ناتوانێ پێگەی چەپ لە چاو ئە ساڵانە لاواز بوبێت. چەند سەرچاوە هەیە بۆ هەلسەنگاندنی جێگە و شوێنی هێزی چەپ لە کوردستان. یەکیان پێگەی کۆمەڵایەتییەکەیەتی کە چینی کرێکار بێت. دووهەمیان بوونی توێژێکی ڕووناکبیری چەپ بێ. سێهەمیان وڵامێکە کە ئەو هێزە هەیەتی بۆ کێشە و گرفتەکانی ئەو کۆمەڵگایە. چوارەمیان مێژوویەتی، واتە ئەو دەورەی کە لە قۆناغە هەستیارە مێژوویەکان بینیویەتی، لە خاڵە وەرچەرخانە گرینگە مێژوویەکان، چ وڵامێکی هەبووە وە ئایا ئەو وڵامەی لە لایەن کۆمەڵگاوە قەبووڵ وەرگیراوە یان نا، وە نیهایەتەنیش بارودۆخی جیهانی. با یەکە یەکە ئەو فاکتورانە بەرئاورد کەین لە چاو ساڵانی سەرەتای شۆڕشی ئیران کە کۆمەڵە خەباتی ئاشکرای خۆی دەست پێدەکات. یەکەم: چینی کرێکار بە ژومارە زیادی کردووە، ئەوە واقعیەتێکی عەینیە و ئامار نیشان دەدات. هەر لەو پێوەندەدا جیلێك بە ناوی هەڵسووڕاوی کرێکاری پەیدا بوون کە لە دەورەی پێشوو ئەو دیاردەیەمان نەبووە. لە دەورەی پێشوودا لە لە سەردەمی حکومەتی شادا مانگرتنی کرێکاری بە تایبەت لە کوردستان هەر زۆر کەم بوو. بەڵام لەم ساڵانەی ئەخیردا ساڵ نەبووە کە لە کورە خانەکان مانگرتن نەکرێت. بێجگە لەوانە گەلێك دیاردەی دیکە هەر لەو ساڵانەدا دەبیندرێت کە لە سونەتی چەپ دایە، بۆ نمونە بەڕێوەبردنی رێ و رەسمەکانی رۆژی جیهانی کرێکار لە ١ی مای. لە شاری سنە لە لوتکەی خەفەقانی کۆماری ئیسلامی دا لە ساڵی ١٣٦٧ لە ساڵی پێشووتریش لە ساڵی ١٣٦٦، چەند هەزار کەس لە ساڵۆنی تەختی لە پاساژی عێزەتی کۆبوونەوە و مەراسمی ئەوڵی مانگی مەی یان بەڕێوە برد. لە ساڵانی دواتر لە شاری سەقز. هەروەها کەم ساڵ هەبووە کە مەراسمی ڕۆژی جیهانی ژن بەڕێوە نەچێت. کۆمەڵێکی دیکە چالاکی دەبینین کە جێ پەنجەی هێزی چەپ تێیدا دیارە. چالاکی ژینگە پارێزی هەیە. ئێمە ئەگەر لە بیرتان بێ پێرار بوو لە جەریانی ناشتنی شەریف باجوەر و هاوڕێیانی کە گیانیان بەخت کرد چیها بەشدار بوو لە کۆبوونەوەی ناشتنیدا، ئەسپەردە کردنیدا یا لە کۆبوونەوەی ڕۆژانی دواتریدا لە شاری سنە بە ئاڵای سوور بەشداریان کرد، بە پلاکاردی سوور بەشداریان کرد، بە سرودی شۆڕشگێڕانەی چەپ بەشداریان کرد، ئەوانەی هەمووی دیاردەی تازەن کە پێشتر نەبوون، کاتێك پشتیوانی لە کۆبانێ دەکرێت، شەپۆلێك لە ئاڵای سوور، پلاکاردی سوور، دروشمی سوور، کە هێمای هێزی چەپن دەبیندرێت. جیلێکی تازە لە ناو رۆشنبیرانی کوردستان دا پەروەردە بوون کە خۆیان پێ چەپ و سوسیالیستە، ژومارەیان گەلێك زۆرترە لەوەی کە سەردەمی رژیمی شادا بومان. لانیکەم ١٦ هەزار پێشمەرگەی دێرینی کۆمەڵە ئێستا لە شار و دێهاتەکانی کوردستان هەن، کە زۆربەی زۆریان دڵیان بۆ سوسیالیزم بۆ کۆمۆنیزم و بۆ کۆمەڵە لێدەدات. زۆر کار دەکرێت کە لە سوونەتی چەپدا جێگای دەبێتەوە. مەسەلەن وەکوو ئەوەیکە ئەخیرەن باسمان کردن دژی کۆڕۆنا کۆمیتەی گەرەکەکان پێکهاتون کە هاوکاری و هاوپشتی خەڵك دەخەنە کار بۆ بەرەوڕوو بوونەوە لەگەڵ نەهامەتیەکان وەکوو بوومەلەرزە و سێڵاو و هیتر. ئەو هێزە کۆمەڵایەتیە کە بەستێنی گەشەی هێزی چەپە نەك کەمی نەکردووە بەڵکە زیادی کردووە. دەمێنێتەوە بزانین سەرچاوەی دووهەم واتە مەسەلەی ڕووناکبیران و تێکۆشەرانی بیرمەندی چەپ. ئەوەندەی کە ئێستا کتێب و وتار بە بیری چەپ دەنوسرێت و بڵاو دەبێتەوە و دەخوێندرێتەوە، قەت لە مێژووی کوردستاندا لە ڕابردوودا سابقەی نەبووە. سەرەڕای ئەوانە ڕادەی خوێندەواری بە چەند قات زیادی کردووە، دەتوانم بڵێم ژمارەی دەرچوانی زانکۆکانی کوردستان و ئێران، لە شارە و دێهاتەکانی کوردستان هەزار ئەوەندە زیادی کردۆە. ئەوانە بەشێکی زۆریان ئامادەیی ئەوەیان تێدایە بە هێزی چەپ پەیوەست بن، لە حاڵێکدا ئەو کاتە بە ژومارە یەکجار کەم بوون. ئەوەندەی ئێستا شاعیر، نووسەر، ئاکادیمیسیەنی کوردمان هەیە کە خۆیان بە چەپ دەزانن یا خۆیان لە بەرەی چەپدا دەبیننەوە کەی ئەوانەمان هەبووە لە ڕابردوودا، ئەوانە هەمووی نیشان دەدات بە ئێمە ناتوانێ وەزع خراپ تر بووبێت وە بە تایبەت بە نیسبەت کۆمەڵەوە ناتوانێ وەزعی خراپتر بووبێت لە چاو ئەو دەورەیە لە حاڵێکدا لە هەمووی ئەو سەرچاوانە بەهرەمەندە یان دەتوانی بەهرەمەند بێت. سەرەڕای ئەوانە بە بڕوای من لە رووی جیهانیشەوە بارودۆخەکە لە چاو ئەو ساڵانە لەبارترە. ئەو کات بزووتنەوەی جەماوەری لە ئاستی دنیادا ئەوەیکە بەرچاو بێت بزووتنەوەی پشتیوانی بوو لە خەڵکی ویەتنام یا پشتیوانی بوو لە بزووتنەوەی فەلەستین. یا بەعزە حەرەکەتێکی بچووك. بەڵام ئێستا دەبینین هەموو ساڵێك حەرەکەتێکی گەورە لە ئاستی دنیادا سەر هەڵدەدا کە هەمووی، ئەگەرچی کۆمۆنیستیش نین بەڵام مۆرکی بەرەی ڕادیکاڵ و چەپی پێوەیە وە کۆمۆنیستەکان لە ڕەئسی دان یان لە ناوی دان وە بێجگە لەوانە خەون و ئارەزووەکانیان لەگەڵ خەون و ئارەزووەکانی کۆمۆنیستەکان یەکە. بزوتنەوەی داگیر کردنی والستریت، بزووتنەوەی ٩٩ لە سەدەکان، فڕ و مە کۆ مە لا یە تییە کا ن ، بزووتنەوەی جلیقە زەردەکان، بزووتنەوەی دژی نژاد پەرەستی و هیتر، ڕاستە هەموویان ڕاستەوخۆ سوسیالیستی نین، بەڵام لە ڕووی بابەتیەوە دەکەونە چەپی کۆمەڵگاوە. خاڵێکی دیکە کە من پێم وایە زۆر گرینگە لەوەی کە پێمان بڵێ کە چەپ لە کوردستان بەهێز تر بووە ئەوەی کە ئەو چەپە کە کۆمەڵە بێ لە ئەساسدا لە قۆناغی مێژوویی گرینگ دا تاقی کراوەتەوە. ئێمە ساڵی ١٣٥٧ و ٥٨، لە حاڵێکدا کە هەموو نیشانەکانی ئەوە دیار بوو کە جەریانێکی فاشیستی ئیسلامی خەریکە دێتە سەر کار و خۆی بۆ دەسەڵات ئامادە دەکات، هێزی چەپ لە کوردستان بوو بە حەرەکەتێکی پێشکەوتنخوازانە کە دواجار بوو بە هەوێنی خۆڕاگری لە بەرامبەر کۆماری ئیسلامیدا و بزووتنەوەی شۆڕشگێڕانەی کوردستانی شکڵ پێ دا. کۆمەڵە بەشێکی گرینگی بوو، سازمانی چریك فیدایەکان بوون، پەیکار بوون، ڕەوتەکانی دیکە بوون، ئەوانە هەمووی لە بەرەی چەپدا بوون. بەرەی چەپ توانی نیشانی بدا کە لەو قۆناغە مێژوویەدا ڕێگای خۆی ون ناکا و ڕێگا بە کۆمەڵگاش نیشان دەدات. ئەوە قۆناغێکی گرینگ بوو. دوایی موقاومەتی چەکدارانەی دەست پێ دەکات. لە موقاومەتی چەکدارانەدا کۆمەڵە دەچێتە کوانووی تاقیکردنەوەیەکی کۆمەڵایەتییەوە وە دەبێتە هاندەر بۆ تەنانەت هێزەکانی دیکەش کە دەست بدەنەوە موقاومەت. وە ئەوەی لێ کەوتەوە کە دیتمان. هەر لەو قۆناغەدا کۆمەڵە لە مەسەلەی موزاکرە لەگەڵ دەوڵەت دا ڕێگا و شوێنێکی گرتە بەر کە ئێستا و ساڵانی دواتر مەعلوم بوو کە ئەو ڕێگا و شوێنەی ئێمە دروستە هەم بەشداری بکەی لە گفتوگۆ لەگەڵ ڕژیم هەم خەڵك ئامادە بکەی بۆ موقاومەت. خەڵك تووشی تەوەهوم نەکەی، تووشی خۆشباوەڕی نەکەی، تووشی تەوەهومی سەرکەوتنێکی ئاسانیان نەکەی، بۆ موقاومەت ئامادەیان کەی لە هەمان کاتدا ڕێگای ئاسان تریش ئەوەندەی ئیمکانی بێت تاقی کەیەوە، ئەوانە هەمووی ئەو خاڵە وەرچەرخانە مێژوویانەن کە دەڵێم هێزێکی سیاسی لە مەحەك دەدەن، نیهایەتەن من پێم وایە شتێکی دیکەش کە زۆر گرینگە ئەویش هەر نیشان دەدات بە ئێمە کە هێزی چەپ لە کوردستان لاواز نەبووە، ئەویش ئەوەیە کە ڕێبازی چەپ بۆ دوارۆژی کوردستان بەرنامەی هەیە، بۆ کێشە چارەسەر نەکراوەکانی ئەو کۆمەڵگایە قسەی هەیە، بۆ مەسەلەی نەتەوایەتیی، بۆ مەسەلەی ژینگە، بۆ مەسەلەی ژنان وە لە هەمووی ئەوانە سەر و گردنێك لەو مەسەلە کۆمەڵایەتییانە لە ناسیۆنال لیبراڵی کورد زۆر لەسەرەوەترە. جارێ بۆ مەسەلەی نەتەوایەتی ئێمە وتوومانە کە فیدراڵیزم چارەسەری مەسەلەی کورد ناکات، واقعیەتەکەی ئەوە لە کوردستانی عێراق بە چاوی خۆمان دەبینین وە لە تەجروبەی دیکەی زۆر جێگای دنیاشدا هەردیارە، ئەوە ئێستا خەریکە دەبێتە حەقیقەتێکی حاشاهەڵنەگر. دەی کە کووتومانە فێدراڵیزم چارەسەری ناکات لە بەرانبەردا کوتومانە مافی دیاری کردنی چارەنووس،

پێشڕەو
دەورەی دووهەم- ژمارە ٤١٣-نیوەی دووهەمی سەرماوەز ١٣٩٩-دیسامبر٢٠٢٠

درێژەی :

کۆمەڵە و ئاسۆی بزوتنەوەی سوسیالیستی لە کوردستان

بەڵام مافی دیاری کردنی چارەنووس بە واتای مافی پێکهێنانی دەوڵەتی سەربەخۆ. ئێمە بەرنامەیەکمان پێشکەش کردووە بە ناوی بەرنامەی حاکمیەت و دەسەڵاتداریتی جەماوەری لە کوردستان. ئەو بەرنامەمان وەکوو شەرت داناوە، ئەو بەرنامە شەرتی مانەوەی کوردستانە لە چوارچێوەی ئێراندا. ئەگەر سبەی ڕۆژ دەسەڵاتێك بێتە سەر کار و ئەو بەرنامەیە بەڕێوە نەبات ئێمە بۆ دابین کردنی ئەو مافە کە جیابوونەوەی خەڵکی کورد بێت بە پێی ئەو بەرنامەیە خەبات دەکەین و فیداکاری بۆ دەکەین، بەڵام ناسیۆناڵ لیبراڵی کورد چی هەیە غەیری فیدراڵیزم کە دەزانین کاتێك کە ئەرتەش بە دەستی دەوڵەتی مەرکەزیەوەیە، پوڵ بە دەستی دەوڵەتی مەرکەزییەوەیە، ئابووری درێژ ماوەی بە دەست دەوڵەتی مەرکەزییەوەیە، پاراستنی سنوورەکان بە دەستی دەوڵەتی مەرکەزیەوەیە ئەوانەی کە لە کوردستانی عێراق دەبینین خەڵك برسی دەکەن، خەڵك بێ مووچە دەکەن گوشاریان بۆ دێنن، لە مەسەلەی ژیانی جەماوەر ئەوەیکە لە بەرنامەی ئەحزابی سیاسی کوردی غەیری چەپ دایە چییە غەیری هەژارییەکی قابیلی تەحەمول، بەڵام ئێمە بۆ ژیانی کرێکاران و زەحمەتکێشانی ئەو وڵاتە ڕێگا چارەمان هەیە بۆ خۆش بژێوی، بۆ ژیانی باشتر. ئەم فاکتۆرانەی کە باسم کرد بە بڕوای من نیشان دەدات کە چەپ مەنتیقەن ناتوانێ لاواز بوبێ، دیارە ئەوە مانای ئەوە نییە کە کۆمەڵە وەکوو هێزی چەپ کە من پێم وایە بەستەری ئەسڵی ئەم جەریانەیە، لە داهاتوشدا ئوتۆماتیك دەبێتە خاوەنی هەمیشەیی ئە پێگەیە. کاری ماندوویی نەناسانە، لانەدان لە ڕێبازەکەی دەوێت. دەزانم هەڵبەت خاڵێکی لاواز لێرە هەیە و مومکنە بۆ تۆش بێتە پرسیار، ئەویش ئەوەیە کە لەوانەیە ئەو هەموو جیابوونەوانە ناو کۆمەڵە کاریگەری دانابێت. کە بە دڵنیاییەوە وایە کاریگەری داناوە بەڵام ئەوەندە کاریگەری نییە کە کۆمەڵگای کوردستانی، وەکوو کۆمەڵگا لە ئاوات و خەون و ئارەزووەکانی چەپ بۆ ژیانی باشتر و ئازاد تر و یەکسانتر پاشەگەز کردبێتەوە.

پرسیار: من وا لە قسەکانی جەنابت حاڵی بووم کە لە ئەبعادی ئیجتماعیدا، لە ئەبعادی سیاسیدا، لە ئەبعادی بەرنامە و ئەوانە چەپ زەعیف تر نەبووە قەوی تر بووە، بەڵام ڕەنگە لە ئەبعادی تەشکیلاتی و حیزبی دا ئەوە نەبێ،وایە؟

ولام: لە چاو ئەو چاوەڕوانیەی کە کۆمەڵگایە لێمان هەیە بەڵێ وایە. بەڵام لە چاو ڕابردوو وا نییە.

پرسیار: کاك برایم ،پرسیارێکی دیکە ئەوە بوو کۆمۆنیزم لە سەتحی جیهاندا ئەو جەزابیەتەی نەماوە و ئەو تەجاروبی پێشوەیش بە هەر حاڵ لە شەورەوی یان لە شوێنەکانی تریش مەوەفەق نەبووە یان شکستی خواردووە، هۆی ئەوەی کە ئێوە هێشتا لە سەر کۆمۆنیزم پا دا ئەگرن و لە سەر حیزبی کۆمۆنیست چییە؟

ولام: من پێم وا نییە کۆمۆنیزم بە واتای ئینسانیەکەی کە هەمووەمان دەیزانین ، بۆ هیچ ئینسانێك کە بەم نەزم و نیزامەی ئەمڕۆ، بەم بێ مافیانەی ئەمڕۆ، بەو هەموو بێعەداڵەتیانەی ئەمڕۆ نارازی بێ، ئەو جەزابیەتی لە دەست دابێ، مەسەلە ناتوانێ نەمانی جەزابیەت بێ بەڵکوو کێشە دوو لە سەر دوو بابەتی دیکەیە. یەکیان ئەوەی کە دڵێن ، بەڵام خەون و خەیاڵێکی زۆر شیرینە، بە دی نایە. یانی لە شیدەتی باشییەکەی پێیان وایە غەیرە مومکنە یانی کەس نییە، مەبەستم ئەوەیە ئینسانی شەریف و ئازادیخواز، ئینسان دۆست و، کۆمۆنیستیش نەبێ کاتێك باسی ئەو ئارمانی کۆمۆنیستیەی بۆ دەکەی کە هەمووی هەر ئینسانیەتی لێ دەبارێ، هەمووی هەر عەداڵەتی لێ دەبارێ، هەمووی پێشڕەفەت و پێشکەوتنی لێ دەبارێ، بڵێ ئەوانە ....بەڵام دەڵێ کاکە ئەوە چۆن دەکرێ ئەوانە ناکرێ ئەوە هەر ئەو بەهەشتەیە کە مەسەلەن موسڵمانان و مەزهەبیەکان بە پەیڕەوانی خۆیان بەڵێنی دەدەن، یەك دەڵێ عەمەلی نییە، کێشەی دووهەم ئەوەیە کە ئەزموونی چین و شورەویمان بیر دەخەنەوە، دەبێ ئێمە جوابی ئەوە بدەینەوە، ئەوە کاری ئێمەی موشکل کردووە دەنا مەسئەلە جەزابیەت نییە. ڕاستە ئەزمونی یەکێتی سوڤیەت شکستی خۆارد بەڵام ، دڵنیاتان دەکەم ئەگەر فشاری شۆڕشی کرێکاری لە ڕووسیە نەبوایە، لە ئۆروپا و لە هیچ کوێیەکی دونیای پێشکەوتووی سەرمایەداری ئەو ئیمتازاتەی کە دایان بە چینی کرێکار و ئەو پاشەکشانەی کە کردیان لە بەرانبەر خەباتی چینی کرێکاردا ڕووی نەدەدا، ترس لە شۆڕشی کرێکاری، شۆڕشی سوسیالیستی بوو کە دەوڵەتانی ئۆروپایی ناچار کرد بە پەلە ئەو ئیمتیازاتەی کە تا ئەو کاتە لە بەرانبەریاندا موقاومەتیان دەکرد ئەوانە لە کۆتایی دا بدەن، یانی ڕووسییە بە هەموو کەم و کۆڕیەکانیشیەوە هەر ئەو شۆڕشەی کە کرا ئەو کاریگەرییەی دانا لە سەر جیهان. سەبارەت بە چین ، ڕاستە کە وڵاتێکی کۆمۆنیستی نییە بەڵام ملیاردها کەس لە دنیا هەر ئێستا حەسرەتی ئەو تەجروبەیە دەخۆن کە لە چین ڕووی داوە. یەك ملیارد و ٧٠٠ میلۆن ئینسان لە برسیەتی نجاتی بوو وە ئەو پێشکەوتنەی کە ئەمڕۆ لە دنیادا دەکرێ، من ناڵێم کۆمۆنیستییە، بەڵام دەڵێم ئەوانەیی دەڵێن کومونیسم جەزابیەتی نەماوە خۆ پێیان لە چین حکومەتێکی کۆمونیستی لە سەر کارە، بە پێی ئەو بۆچونەی خۆیان دەبێ ئەو موعجزە ئابوریەی لە چین دا خولقاوە ببینن. مەسئەلە ئەوەیە کە ئیمە پێویستە نیشانی بدەین ڕێگایەکی جیاوازین، وە ئەو ئامانجەی ئیمە بەشوێنیەوەین خەیاڵی نییە، هەر لەئێستاوە و لە خەباتی رۆژانەماندا ئێمە دەتوانین نیشانی بدەین، کۆمۆنیزمی ئۆروپایی یان با بڵێم ئەحزابی کۆمۆنیستی ئۆروپا لە بەرابەر ئەحزابی سوسیال دیموکراتی ئۆروپا پاشەکشەیان کرد، زەعیف بوون، هۆکاری سەرەکی لاواز بوونیان لە بەرابەر سوسیال دیمۆکراتەکاندا ئەوە بوو کە مەیدانی خەبات بۆ ڕیفۆرم و بۆ باشتر کردنی ژیانیان بە جێهێشت بۆ ئەوان. هەرچەند سوسیال دێمۆکراتەکانیش نەیان توانی لە سیاسەتی ریفۆرمی خۆیان بەردەوام بن، بەڵام توانیان بۆ دەورەیەکی دەیان ساڵە لە بواری ژیانی ئابوری و کۆمەڵایەتیدا پاشەکشە بە کومونیستەکان بکەن. ،ئەوە دەرسە بۆ ئێمە کە کۆمۆنیزمی ئەورۆ تەنیا نابێت بە ئاواتەکانی دوارۆژیەوە بژی. بەڵکە دەبێ نیشانی بدات بۆ ئەمڕۆش، بۆ هەر ئان و ساتێك بۆ ئەو کۆمەڵگایە بە کەلکە. پێویستە ئەو کۆمەڵگایە بزانێ کە کۆمۆنیستەکان خەریکن ڕێگای ژیانی پێ نیشان دەدەن. ڕێگای ژیانی باشتری هەر ڕۆژەی پێ نیشان دەدەن. ئەمانە بە ئێمە دەڵێن کە ئێمە دەبێ لە ڕابردوو دەرس وەر بگرین. من با قەسەیەکی فرانسیسکۆ فۆکۆیاماتان بیر بخەمەوە، ئەو یەکێك لەو کەسانە بوو کە پێی وابوو نیزامی سەرمایەداری کۆتایی مێژووە، مرۆف ناچارە هەتاهەتایە لەگەڵ ئەو نیزامە هەڵکات، کەم و کۆڕیەکانی چارەسەر کات ، چەند ساڵێکی پێ نەچوو ئەم بیرمەندە گەورەیە جیهانی سەرمایەداری لەو قسەیەی خۆی پەشیمان بووەوە و وتی ئەگەر ڕەوتی سوسیالیستی ڕێکخراو فریامان نەکەوێ جیهان بەرەو کارەسات دەڕوا، وە تازە تەنها ئەو نییە، بە بڕوای من ئەغڵەب بیرمەندانی ئابووری ناسی لیبراڵ ، نێئۆلیبراڵ لە جیهاندا وردە وردە پاشەکشەیان کردووە، کتێبەکانیان کەم کەم دەشارنەوە ، وتنەوەی وانەکانیان لە زانکۆکانی ئۆروپاییدا باوی نەماوە و نەیتوانی وڵامی قەیرانی ئابووری ٢٠٠٧ و ٢٠٠٨ بداتەوە، نەیتوانی وڵامی کرۆنا بداتەوە، کرۆنا ناچاری کردن بە ملیاردها دۆلار و یۆرۆ بڕژێننە ئەم ناوە بۆ ئەوەیکە تۆزێك لە نەهامەتییەکە کونترۆڵ کەن. ئەمانە هەموو بە ئێمە دەڵێ ئاسۆیەکی ڕوون هەیە لە بەردەم جەریانی کۆمۆنیستیدا. ئیوەی ئامانجەی کە ئێمە خەباتی بۆ دەکەین بە پێی زەرورەتێکی کۆمەڵایەتی و مێژوویییە ، ئیرادە گەرایانە نییە ، هێزی کۆمەڵایەتیی بۆ پێ گەیاندن و پێ گەیشتنی فەراهەم بووە ، دیارە ناڵێم کارێکی ئاسانە، بەڵام بەشەر ڕێگەیەکی دیکەی بۆ ڕزگاربوون لەو نەهامەتیانی کە دەیان بینین لە بەردەم نییە.

پرسیار: کاك ئیبراهیم ئێوە لە باسەکانی پێشوومانا وەقتی ئیشارەمان کرد بە مەسەلەی ڕەشەکان لە ئەفریقا، ئێعترازتان ئۆتوماتیك ڕەبت دا بە چەپ و کۆمۆنیزم، ئایا ئەو بەرداشتەی لێ ناکرێ کە هەر ئەو قسانەیش ئیلزامەن ئەو عەداڵەت خوازییە خاسی چەپ و کۆمۆنیزم نییە و ناتوانێ ئەو کارە بکرێ؟ یانی هەموو شتێك ناچێتە سەبەدی ئەوان؟ ئەویشە هەر پرسیارێك بوو.

ولام: بێگومان وایە. هەموو حەرەکەیەکی پێشرەو و پێشکەوتوو ڕاستەوخۆ ناچێتە سەبەدی کۆمۆنیزمەوە، بەڵام کۆمۆنیزم پڕۆژەیەکی تەواو و کەماڵە. کۆمۆنیزم خۆی لە خۆیدا بۆشاییەکی بە جێ نەهێشتووە کە یەکی دیکە لە لایەکی دیکەوە پڕی بکاتەوە، بەڵام مانای ئەوە نییە کە خەڵکی دیکەی پێی پەیوەست نابن، کۆمۆنیزم ڕێگایەکە بۆ ژیان لە هەموو بۆاریکدا، ژیانە هەم بۆ ئەمڕۆ، ژیانە هەم بۆ دوا ڕۆژ. کۆمۆنیزم ڕێگایە بۆ پاراستنی ژینگە، کۆمۆنیزم ڕێگایە بۆ چۆنێتی هەڵسووکەوت کردن لەگەڵ منداڵ، ڕێگایە بۆ چۆنیەتی هەڵسووکەوت کردن لەگەڵ نەك هەر ئینسان لەگەڵ هەموو گیانلەبەران، ئەمانە هەمووی لە کۆمۆنیزمێکی ئینسانی و کۆمۆنیزمێکی ئەمرۆیی و مۆدێڕن دا ئەوانە جێگای خۆی دەبێتێەوە، من ناڵێم ئەو حەرەکەتانە کۆمۆنیستین بەڵام ئاماج و ئارەزوەکانیانن، وە خەونەکانیان زۆر لە کۆمۆنیزم نزیکە. بۆ نمونە ئەگەر فەرز کەین سبەی رۆژ لە ئێران حکومەتێکی کرێکاری بێتە سەر کار، بە لەبەر چاو گرتنی ئەو تەجروبانەی کە لە چین و لە شۆڕەوی بوومان کە دەرسی لێ وەرگرین کە بە ڕێگای ستالین و بە ڕێگای پاشماوەکانی ئەودا نەچین ، ئەگەر ئەو کەم و کۆڕیانەمان نەبێ، کۆمۆنیزم لە ئێران دەکەوێتە بەردەم پشتیوانیەکی زۆر بەرینی جیهانی. ئیتر ئەوە ڕژیمی سەدام نییە، ڕژیمی خومەینی نییە کە لێی گەڕێن ئەمریکا بە مەیلی خۆی گەمارۆی ئابوری بخاتە سەر، لەشکر کێشی بکا بۆ سەری. ئەو بزوتنەوە بەرینەی کە ئەمڕۆ بۆ ژینگە و یان لە دژی نەژاد پەرەستی دەکەوێتە کار، سبەی ڕۆژ بۆ پشتیوانی لە حکومەتێك کە هیچ شتێك غەیری ئینسانیەت تێیدا بەرچاو ناکەوێ خەڵێك بە هیمەتی خۆیان، بە هێزی بیرو بازوی خۆیان خەریکن وڵاتێك بەرەو پێشکەوتن دەبەن، بۆ ئەوەش دەکەوێتە کار. ئیمە لە گەڵ هەموو ئەو بزووتنەوانە ، زۆر بەرنامە و ئاواتی هاوبەشمان هەیە بەڵام عەداڵەتخوازی هی هەموانە، بەڵام فەرقێك کە هەمانە ئەوەیە کە ئەوان ئەو دوو بزووتنەوانە بە ئێمە ناڵێن کە خەرجی ئەو عەداڵەتخوازییە لە کوێ دابین دەکەن، ئاخر عەداڵەتخوازی، بەرابەری، بە بێ بەرابەری ئابووری، بەبێ یەکسانی لە بەهرەمەندی، لە ئیمکاناتی ژیان، چۆن دابین دەبێت. ئێمە دەڵێن دەست دەبەین بۆ ڕیشەی مالکیەتی خسوسی بە سەر ئامرازەکانی بەهرەم هێنان، دەست دەبەین بۆ سەروەتی سەرمایەداران، ئەو سەروەتەی کە لە سەر یەك کەڵەکەیان کردووە و خەرجی ئەو عەداڵەت خوازییەی پێ دەدەین، بەڵام سەرەرای ئەوە ئەوانە لە ناو ئێتلافێکی گەورەی جیهانیدا جێیان دەبێتەوە کە ڕەوتی کومونیستیشی تێدایە.

***

درێژەی هەیە

Workers of all countries, unite!
PESHRAW
No: 413- Dece. 2020
www.komalah.org
Fortnightly paper of the central committee of Komalah

بیست و دووهەمین ساڵوەگەڕی قەتڵە زنجیزەییەکان

هێندێك لە ڕووداوەکان لە بیری مێژوویی کۆمەڵگایەکدا هیچکات ناسڕدرێنەوە. کوشتاری دەیەی ٦٠ی هەتاوی، قەتڵوعامی بەندکراوانی سیاسی لە مانگەکانی کۆتایی هاوینی ساڵی ٦٧، قەتڵە زنجیزەییەکانی پاییزی ٧٧ و سەرەنجام کوشتاری پتر لە هەزار و ٥٠٠ کەس لە ناڕازیانی مانگی خەزەڵوەری ساڵی ٩٨، لە زومرەی ئەو ڕووداوانەن. ئەم جەنایەتانە برینێکی قووڵیان لە جەستەی کۆمەڵگا دا و هێستاش کە هێستایە، بەجێماوانی ئەم جەنایاتە کە باشترین ئازیزانیان لەدەست دا و ئەو کۆمەڵگایەی کە وەها زەربەیەکی خۆفناکی وێکەوت، نەیانتوانیوە برینەکانیان ساڕێژ بکەن. کاتێکی زۆری پێویست بوو تا بنەماڵەکان و کۆمەڵگا، نیشانەیەك لە گۆڕە بەکۆمەڵ و بێناونیشانەکان بدۆزنەوە. گۆڕستانی خاوەران کە قوربانیەکانی تێدا ناشترابوو، دواتر بوو بە ژوانگەی بنەماڵەکان. ئەو ئازیزانە، بە فەرمانی خوێنڕێژترین سەرانی ئەم ڕژیمە لە باڵاترین ئاستدا و لە سیاچاڵەکان و لە بێدادگا چەند دەقیقەییکاندا ئێعدام کرابوون.

ئەو پاییزە خۆفناکە، ١٠ ساڵ دواتر ڕوخساری خۆی بە کۆمەڵگا نیشان دایەوە. "پیروز دەوانی" کە لە سێهەمی خەرمانانی ساڵی ٧٧ لە ماڵی خۆی ڕۆیشتبووە دەرێ، ئیتر نەگەڕایەوە. لە پاییزدا بوو کە وتیان، تەرمەکەی لە پەنا ڕێگەی ئاسن سووتێندراوە و ناشتراوە. لە ٣١ی مانگی خەرماناندا "حەمید حاجی زادە"ی نووسەر و ڕۆڵە ٩ ساڵەکەی بە زەبری ٣٨ چەقۆ لە ماڵی خۆیاندا کوژران. ئەوەڵی مانگی سەرماوەز، "داریوش فروهەر" و هاوسەرەکەی "پەروانە ئێسکەندەری" بە زەبری دەیان چەقۆ لە ماڵەکەیاندا کوژران. ١٢ و ١٨ی سەرماوەز، "محەممەد مۆختاری" و "محەممەد جەعفەر پویەندە" لە ڕادیکاڵترین ئەندامانی ناوەندەی نووسەرانی ئێران کوژران و تەرمەکانیان لە دەوروبەری شار دۆزرایەوە. دواتر مەعلووم بوو کە لە قەتڵوعامی بەندکراوانی سیاسییەوە تا پاییزی ساڵی ٧٧، پتر لە ٨٠ کەس لە نووسەران، وەرگێران، شاعیران و چالاکانی سیاسی و مەدەنی، بە شێوازی جۆراوجۆر کوژراون. ئەحمەد میرئەعلایی، غەفار حسێنی، مەعسوومە مۆسەدێق، عەلی ئەکبەر سەعیدی سیرجانی،

ئەحمەد تەفەزۆلی، تەنیا ناوی چەند کەس لە قوربانیانی ئەو قەتڵانەن کە دواتر ئاشکرا بوون.

کاتێك کە ڕژیم بەتایبەت قەتڵی وەحشیانەی داریوش فروهەر، پەروانە ئێسکەندەری، محەممەد مۆختاری و محەممەد جەعفەر پویەندەیان بۆ نەشاردرایەوە، وەزارەتی ئیتلاعات لە ١٥ی بەفرانباری ساڵی ٧٧دا، لە ڕێگەی ڕاگەیەندراوێکەوە، هۆکار و بڕیاردەری ئەم قەتڵانەی ژمارەیەك لە پێرسۆنێلەکانی وەزارەتی ئیتیلاعات واتە "هاوکارانی بیرچەوت و سەرەڕۆ کە بوونە داردەستی مۆرەی نهێنیی بێگانەکان" پێناسە کرد. خامنەیی ڕێبەری جەنایەتکاری نیزام وتی: "بێگومان کەسانێك کە ئەم قەتڵانەیان ئەنجام داوە هێزی نیزام نین و دەست و پەیوەندی بێگانەکانن". هەڵبەت جێگای پرسیارە کە کۆمەڵکوژیی دەیەی ٦٠ و قەتڵوعامی بەندکراوانی سیاسی، کام بەناو "دەست و پەیوەندی بێگانەکان" ئەنجامیان داوە. لە ڕاستیدا هەوڵی ڕژیم هیچ شتێك نەبوو بێجگەلە بردنەدەرەوەی هۆکار و بڕیاردەرانی ئەم جەنایەتانە لە بازنەی تیرڕەسی کۆمەڵگا. ئەم قەتڵانە لە سەردەمی عەلی فەلاحیان وەزیری ئیتلاعاتی دەورانی سەرۆك کۆماریی ڕەفسەنجانی، قۆربانعەلیی دۆری، یەکەمین وەزیری ئیتلاعاتی دەوڵەتی خاتەمی دا، ئەنجام درابوون. لەگەڵ ئاشکرابوونی ڕۆڵی وەزارەتی ئیتلاعات لەم قەتڵانەدا، خامنەیی سیستمی ئیتلاعاتی موازیی خۆی لەناو سپادا پێکهێنا و لەمەبەدوا، ئیتلاعاتی سپا بوو بە گرینگرین ئۆرگانی ئەمنییەتیی ڕژیم.

٢١ ساڵ پاش ئەم قەتڵانە، واتە لە جەرگەی کوشتاری ناڕازیانی مانگی خەزەڵوەری ساڵی ١٣٩٨ و بەهۆی وتە تازەکانی مستەفا پورمحەممەدی و وڵامی محەممەد نیازی بە ناوبراو، بۆ جارێکی دیکە تەوەری ئەم قەتڵانە هاتنەوە ناو میدیاکان، هەر بۆیە هەر دووی ئەم خوێنڕێژانە لە ناوەندی ئەم قەتڵانەدا بوون. مستەفا پورمحەممەدی وتی کە "ئەوانە کەسی سەرەڕۆ نەبوون" و بەمجۆرە ڕەوایەتی ڕەسمیی لە ئیعتبار خست. وتەکانی ئەو لەگەڵ کاردانەوەی محەممەد نیازی کە لەو سەردەمەدا سەرۆکی ڕێکخراوی قەزایی هێزە چەکدارەکان بوو، بەرەوڕوو بۆوە. پورمحەممەدی کەسێکی بێ پێناس نەبوو، ئەو یەکێك لە بەرپرسانی ڕاستەوخۆی ئێعدامی بەندکراوانی سیاسی لە ساڵی ٦٧، جێگری دەرەوەی وڵات و جێگری وەزری ئیتیلاعات، واتە عەلی فەلاحیان، وەزیری ناوخۆی دەوڵەتی یەکەمی ئەحمەدی نەژاد، ڕاوێژکاری دەزگای قەزایی و وەزیری دادگوستەریی دەوڵەتی یەکەمی ڕووحانی بوو. ئەو لەوپەڕی بێشەرمیدا و لە حاڵێکدا کە سەرۆکی هێندێك لە ئۆرگانە سەرکوتەکانی ڕژیم بوو، مودەعی بوو کە "ئەگەر مێژووی سیاسەتی وڵاتانی جیهان هەڵسەنگێندرێ، ئەوکات دەبینن کە هیچ نیزامێکی دیموکراتیکی هاوشێوەی ئێران بوونی نییە". نیازی کە لەئاست ناوبراو کاردانەوەی لەخۆی نیشان دابوو، کەسێکە کە سەرۆکی بێدادگاکانی ئەرتەش لە ئۆستانی هەمەدان، کرماشان و کوردستان، سەرۆکی قەزایی هێزە چەکدارەکان، دادستانی نیزامی تاران لە سەردەمی ڕوودانی قەتڵە زنجیرەییەکان و بەرپرسی پێڕاگەیشتن بە پەروەندەی ئەم قەتڵانە بووە. نزیك ٤ ساڵ پاش قەتڵە زنجیرەییەکان دیوانی باڵا، سەرەنجام لە بەفرانباری ١٣٨١، مەحکوومییەتی ١١ کەسی لە ١٨ تۆمەتبارەکەی ئەم پەروەندەیە تەئیید کرد. لەو جێگەوە کە بنەماڵەی قوربانیان دژایەتیی خۆیان لەگەڵ حوکمی ئێعدامی تۆمەتباران ڕاگەیاند، بەرپرسانی قەزایی ڕژیم ئەم مەحکوومانەیان بەخشی و تەنیا چەند کەسێکیان بە حوکمی کورت ماوەی زیندان مەحکووم کران. پێویستە ئاماژە بکرێ کە پارێزەری بنەماڵەی قوربانیان کە بەشێکی لەو پەروەندە جەنایەتکارانەیە لەقاودا بوو، بە زیندان مەحکووم کرا.

ئەگەرچی لە ڕوانگەی کاربەدەستانی ڕژیمەوە ئەم پەروەندەیە بەستراوە، بەڵام ئاشکرایە کە لە ڕوانگەی بەجێماوان و بنەماڵەی ئەم قوربانیانە، لە ڕوانگەی کۆمەڵگا و بزووتنەوەی دادخوازییەوە، تەنیا کاتێك ئەم پەروەندانە دەبەسترێن کە هەموو هۆکار و بڕیاردەرانی ئەم قەتڵانە لە دادگا جەماوەرییەکاندا بە تاوانی قەتڵە زنجیزەییەکان و هەموو جەنایاتێك کە لە پتر لە چوار دەیەدا ئەنجامیان داوە ،موحاکمە بکرێن. ئەگەر سەرکوتگەریی مانگ و حەفتەکانی ڕابردووی ڕژیم و سەرهەڵدانی کۆرۆنا و داماویی ڕژیم لە کۆنترۆڵ کردنی، ڕێگە بە خەڵك نادات کە هەروەك ساڵانی ڕابردوو ڕێوڕەسمی بەرزڕاگرتنی یادی قوربانیانی قەتڵە زنجیرەییەکان بەڕێوە بەرن، بەڵام بێگومان جینۆسایدی دەیەی ٦٠، قەتڵوعامی بەندکراوانی سیاسی لەساڵی ٦٧، قەتڵە زنجیرەییەکانی ساڵی ٧٧ و کوشتنی ناڕازیان مانگی خەزەڵوەری ٩٨، ڕووداوگەلێك نین کە لە بیری مێژوویی ئەم کۆمەڵگایەدا بسڕدرێتەوە. لە هەمان حاڵدا ئەم کۆمەڵگایە فێر بووە کە ڕێگایەکی بێجگەلە موقاوەمەت لە بەرامبەر دیکتاتۆریی ئەم ڕژیمە و خەبات لەپێناو ڕووخاندنی شۆڕشگێڕانەی، لەبەر نییە.

***

دواستون

ڕاگەیاندنی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی کۆمۆنیستی ئێران بە بۆنەی ١٦ی سەرماوەز ڕۆژی خوێندکار (١٣٩٩)

لە سەروبەندی ٦٧مین ساڵوەگەڕی ١٦ی سەرماوەز داین و ئەم ڕۆژە نە تەنیا وەبیرهێنەرەوەی ڕۆژێکی دەروشاوەی مێژووییە بۆ بزووتنەوەی خوێندکاری، بەڵکوو هەمووی ئەم ساڵانە، مێژووی مێتابۆلیسمی بزووتنەوەیەکی کۆمەڵایەتییە کە بەشداربوون لە کێشمەکێشی سیاسی و چینایەتی، لە نەبەردی نێوان شۆڕش و دژە شۆڕش، و لە ململانێی وتاری سیاسیی و فیکریی نێوان ڕادیکالیسم و ڕێفۆرمیسمی، بە ئەرکی سەرشانی خۆی زانیوە. ئەگەر لە ٢٨ی گەلاوێژی ساڵی ١٣٣٢ی هەتاوی، لە بەرامبەر ڕژیمی کۆدێتادا، دەست دەداتە موقاوەمەت و قوربانی دەدات، هەر ئەم ڕۆڵەش لە کاتی هێرشی دژە شۆڕشی ساڵی ١٣٥٧، لەژێرناوی "ئینقلابی فەرهەنگی" بۆسەر سەنگەری زانکۆ، دەگێڕێ. بەڵام گرتنەوەی ئەم سەنگەرە هیچکات نەیتوانی سوننەتی خەباتکارانە و ئاراستەی چەپی ناو ئەم بزووتنەوەیە لەناو بەرێت. دیتمان کە لە ساڵی ١٣٧٨دا و لە جەرگەی زاڵ بوونی وتاری ڕێفۆرمخوازانی حکوومەتی، بۆ جارێکی دیکە خوێندکاران نەردەی پۆلایینی زانکۆکانیان تێکشکاند و هاتنە سەر شەقامەکان. سەرکوتی خوێناویی ئاخێزی خوێندکاران و هاودەنگیی هەر دوو باڵی ڕژیم لەو سەرکوتەدا، خۆی بەستێنی پاشەکشەی دەست و پەیوەندەکانی ڕژیمی خولقاند و بوو بەهۆی سەرهەڵدانی دووبارەی سوننەتی شۆڕشگێڕانە لەناو بزووتنەوەی خوێندکاریدا. ئەم گۆڕانکارییە نیشانی دا کە پێویستیی بەرەنگاربوونەوە لەگەڵ خسووسی سازی و کاڵایی کردنی فێرکاریی باڵا، تێکشکاندنی کەش و هەوای ئەمنییەتیی زاڵ بەسەر زانکۆکان، بەرەنگاربوونەوە لەگەڵ جیاکردنەوەی ڕەگەزی، تەنیا دەتوانێ بە گەڕانەوە بۆ سوننەتی شۆڕشگێڕانەی خوێندکاران، وڵامی خۆی وەربگرێ. ئەم گەڕانەوەیە، بەڕوونی دەتوانین هەم لەناو زانکۆکان و هەم لە بەشداریی خوێندکاران لە ڕێوڕەسمەکانی ٨ی مارس و ئەوەڵی مانگی مەی ئەو ساڵانەدا، ببینین.

بەڵام مێژوو لە مانگی بەفرانباری ٩٦دا گۆڕانی بەسەردا هات و ئەو بابەتەی کە لە ساڵەکانی پاش سەرکوتی ٧٨ی هەتاوییەوە، لە ناخی زانکۆکاندا خولقابوو، ئەم جارەیان بە هاواری بەهێز و ڕاشکاوی "ئیسڵاح تەڵەب، ئۆسوولگەرا، ئیتر تەواو بوو ماجەرا"، کۆتایی زاڵ بوونی وتاری ڕێفۆرمخوازانی حکوومەتیی ڕاگەیاند.

هەڵبەت ئەمە تەنیا هاواری دابڕان لەم وتارە نەبوو، بەڵکوو نیشانەی ئەوە بوو کە زانکۆ دووبارە خۆی بە بزووتنەوە ڕادیکاڵە کۆمەڵایەتیەکانەوە پەیوەند داوە و بەرەو لایەك دەڕوات کە پێویستە وەك بزووتنەوەیەکی ڕادیکاڵی کۆمەڵایەتی، ڕۆڵی خۆی لە مادیەت بەخشین بە ئاسۆیەکی شۆڕشگێڕانە و بانتر لە نەزمی زاڵ، بنوێنێ.

لە ئێستادا ئیتر خوێندکاران، لە موقاوەمەت و پایەداریی کۆمەڵگا لە بەفرانباری ٩٦ و خەزەڵوەری ٩٨، وزە وەردەگرن. ئەوان بوون بە زایەڵەی دەنگی ناڕەزایەتیی کرێکارانی هەفت تەپە، فولادی ئەهواز، هێپکۆ و ئازەرئاب و هەموو هەژاران و ستەملێکراوانی ناو کۆمەڵگا.

بزووتنەوەی خوێندکاری کوشتاری خەزەڵوەری ٩٨ی تەجروبە کرد و خۆی بەشێك لە قوربانیانی ئەم کوشتارە وەحشیانەیە بوو. لەخۆڕا نەبوو کە هەر ئەوکات لە ماوەی ڕۆژانی ئەم جەنایەتە خۆفناکە و لە ڕۆژی ١٦ی سەرماوەز دا، قووڵترین پەیوەندیی و هۆگریی خۆیان لەگەڵ خەڵك دەربڕی. ئەوان لەسەر ئاڵای خۆیان نووسییان: "ئێمە دڵنیاین کە بۆ جارێکی دیکە مشتی گرێ دراومان دژبە کوشتاری خوێناویی ناڕازیانی سەرشەقام، دژبە دەستبەسەر کردنی هاوڕێکانمان و دژبە زاڵ بوونی ستەم و چەوسانەوە، زانکۆ دەکاتەوە زایەڵەی دەنگی ڕزگاری و بەرابەری".

بێگومان، ڕێوڕەسمەکانی ١٦ی سەرماوەزی ئەمساڵ لە بارووددۆخێکی جیاوازتردا بەڕێوەدەچن. نە تەنیا بزووتنەوەی دادخوازی دژبە جەنایاتی ڕژیم لە ڕووبەڕوو بوونەوە لەگەڵ ئاخێزی مانگی خەزەڵوەر، لە سایەی قەیرانی کۆرۆنا دا کەوتووەتە پەراوێزەوە، نە تەنیا ویرووسی کۆرۆنا لە ئاکامی داماویی کاربەدەستانی سەرمایە، هەموو ڕۆژێ قوربانیانی زیاتری لێدەکەوێتەوە، بەڵکوو هاوکات لە ماوەی حەفتەکانی ڕابردوودا، شەپۆلێکی بەرین لە سەرکوت کردنی مانگرتن و ناڕەزایەتیی کرێکاران، دەستبەسەر و بەند کردنی چالاکانی کۆمەڵایەتی، وەڕێکەوتووە. ئەگەر لە مانگی خەزەڵوەری ئەمساڵدا، هەمووی ئەم بارووددۆخە فەلاکەتبارە و سەرکوت، ڕێگەی بە خەڵك نەدا کە خەزەڵوەرێکی دیکە بخولقێنن، بۆچی دەبێ بزووتنەوەی خوێندکاری نەتوانێ لە ١٦ی سەرماوەزدا دەنگی ڕەسای هەموو ئەوانە بێت کە دەنگیان لەناو گەرووداا کپ کراوە.

بزووتنەوەی خوێندکاری بەو مێژوو و سوننەتانەی خۆی نیشانی داوە کە دەتوانێ بە وشیاری، نوێکاری و داهێنان، دەور و نەخشێکی گرینیگی لە مەیدانی نەبەردی نێوان بەرهەمهێنەرانی سەروەت و تاڵانکەرانی سەروەت هەبێت. با ١٦ی سەرماوەز بکەینە ڕۆژی پەرەپێدانی ئاسۆی یەکگرتوویی بزووتنەوەی خوێندکاریی لەگەڵ بزووتنەوەی کرێکاری. لەبیرمان نەچێتەوە کە درووشمی "یەکگرتن، خەبات، سەرکەوتن" سوننەتی ٦٧ی ئەم بزووتنەوەیەیە.

پیرۆز بێت ١٦ سەرماوەز ڕۆژی خوێندکار
بڕووخێ ڕژیمی کۆماری ئیسلامی
بژی ئازادی، بەرابەری، حکوومەتی کرێکاری

کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی کۆمۆنیستی ئێران
١٠ی سەرماوەزی ١٣٩٩ی هەتاوی
نوامبری ٢٠٢٠ی زایینی

***